

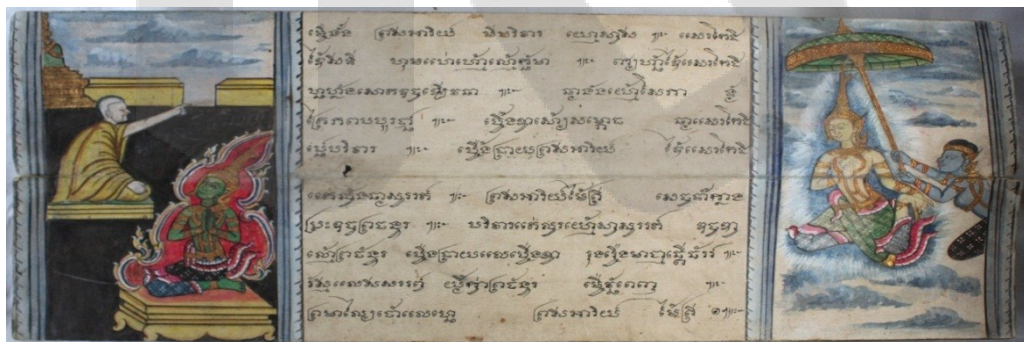
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

พระมาลัย ฉบับวัดดอนขนาก
ต.ดอนยายหอม อ.เมือง จ.นครปฐม

พระมาลัย¹

ดอกกรัก พยัคศรี²
ปริวรรตและเรียบเรียง

1. รหัสเอกสาร (Identifier Number)	NPT002.001
2. ชื่อเรื่อง (Title)	พระมาลัย
3. หมวดเรื่อง (Subject)	ธรรมคดี
4. สถานที่สำรวจ (Location)	วัดดอนขนาท นครปฐม ไทย
5. สถานที่ทำสำเนาดิจิทัล (Digitization Location)	วัดดอนขนาท นครปฐม ไทย
6. ชื่อผู้สร้าง	ประสกรีน, สีกาแก้ว, ประสกคุด, สีกาแป้น, ประสกชุม, สีกา
เขียว
7. วันที่เวลาที่ทำสำเนาดิจิทัล (Date)	22/09/2554
8. ประเภทของเอกสาร (Type)	สมุดไทยขาว
9. จำนวน (Format of original)	1 เล่ม, 175 หน้า
10. ขนาดของเอกสาร (Size of original)	14.5 x 68.5 x 6 ซม.
11. รูปแบบไฟล์เอกสาร (Digital Format)	image/jpg
12. อักษรที่ใช้บันทึก (Script)	ขอมไทย, ไทย
13. ภาษาที่ใช้บันทึก (Language)	บาลี, ไทย
14. สภาพเอกสาร (Condition)	ค่อนข้างสมบูรณ์
15. คำสำคัญ (Keyword)	สมุดไทยขาว, สมุดพระมาลัย, พระมาลัย, กลอนสวด,
สวดพระมาลัย, พระอินทร์, พระศรีอารีย, นรก, สวรรค์,
พระเจดีย์จุฬามณี, วัดดอนขนาท, นครปฐม
16. ภาพประกอบ (Illustrator)	

¹ ฉบับวัดดอนขนาท ต.ดอนยายหอม อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม

² นักวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

เรื่องย่อพระมัลลย์

พระมัลลย์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระมัลลย์เถระ ท่านมีถิ่นกำเนิดอยู่ ณ หมู่บ้านกัมโพช เมืองลังกา พระมัลลย์ได้มานสมาบัติมีฤทธิ์สามารถเดินทางไปนรกและสวรรค์ได้ เมื่อครั้งที่ท่านเดินทางไปนรกเพื่อรับฟังคำบอกเล่าของสัตว์นรกและอสุรกายที่ถูกเหล่ามบาลทรมานร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ นานา มาบอกแก่ญาติพี่น้องของสัตว์นรกเหล่านั้นให้ละเว้นการทรมาน รังสร้างบุญกุศล จะได้ไม่ต้องมาชดใช้บาปกรรมในนรกแบบเดียวกับพวกเขา ขณะที่ท่านลงไปในนรกนั้นท่านก็ได้โปรดสัตว์ให้เว้นจากการทรมานชั่วครู่หนึ่งที่ท่านได้เสด็จผ่านไป

จากนั้นท่านก็นำความที่เปเรต อสุรกายฝากส่งมาบอกแก่ญาติโยมของเปเรต อสุรกายเหล่านั้น ให้เร่งกระทำความบุญลดเลิกลการทำความบาปทั้งปวง ต่อมาท่านไปออกบิณฑบาตพบกับชายหนุ่มผู้หนึ่ง นำเอาดอกบัวมาถวายจำนวนแปดดอก ท่านจึงนำดอกบัวนั้นไปถวายที่พระเกษแก้วจุฬามณีนบนสวรรค์ เมื่อถึงสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ก็ได้พบกับพระอินทร์และทราบข่าวว่า พระโพธิสัตว์ศรีอริยเมตไตรจะเสด็จมาไว้พระเกษแก้วจุฬามณีพอดี ท่านจึงรออยู่เพื่อพบกับพระศรีอารีย และได้สนทนาธรรมกัน เมื่อเสร็จแล้วพระมัลลย์จึงนำความที่ได้สนทนากับพระอินทร์เกี่ยวกับยุคของพระศรีอารียมาเทศนาให้มนุษย์ได้ฟัง

พระมัลลย์ ฉบับวัดดอนขนาท

พระมัลลย์ ฉบับวัดดอนขนาท ตำบลดอนยายหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ถือว่าเป็นพระมัลลย์ฉบับท้องถิ่นหรือฉบับชาวบ้าน เขียนด้วยอักษรขอมไทยบนสมุดไทยขาว หน้าต้นจำนวน 89 หน้า หน้าปลาย 90 หน้า รวมทั้งหมด 179 หน้า ด้านในมีภาพวาดประกอบ สีเส้นสวยงาม อยู่บริเวณสองข้างของสมุดในแต่ละตอน

พระมัลลย์ฉบับนี้ แต่งด้วยฉันทลักษณ์ที่เรียกว่า “กลอนสวด” ซึ่งประกอบไปด้วยกาพย์ชนิดต่างๆ 3 แบบ อันได้แก่ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 นอกจากนี้ยังพบชื่อท่านองสวดพระมัลลย์ 5 ท่านองได้แก่ ฉันท เชิด ราบ มังกร วสันต์ และเอกบท

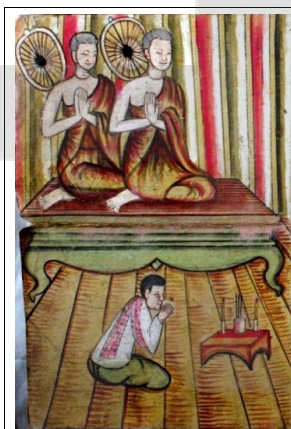
ผู้ปริวรรตได้ถ่ายทอดจากอักษรขอมไทยให้เป็นอักษรไทยปัจจุบัน และได้ปรับอักขรวิธีโบราณมาเป็นอักขรวิธีปัจจุบัน และจัดรูปแบบทางฉันทลักษณ์ของกลอนสวด นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของคำศัพท์ท้องถิ่น คำศัพท์โบราณที่ปัจจุบันได้เลิกใช้ไปแล้วหรือไม่ค่อยมีการใช้มากนัก และข้อความบางส่วนที่แก้ไข เพิ่มเติม ได้จากการสอบทานกับพระมัลลย์ฉบับวัดราชบัลลังก์³ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง และพระมัลลย์ฉบับวัดศิระกระบือ⁴ แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพฯ ในส่วนภาษาบาลี ผู้ปริวรรตและเรียบเรียงได้ปรับแก้ไขจากต้นฉบับให้ถูกต้องตรงกับคถาภาษาบาลีในปัจจุบัน

³ ขุณลักษณ์ สรรพานิข, พระมัลลย์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร), 2524.

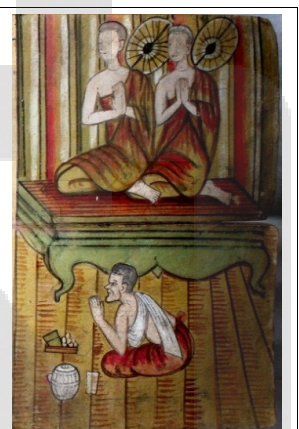
⁴ สุภาพร มากแจ้ง, พระมัลลย์กลอนสวด(สำนวนวัดศิระกระบือ) : การตรวจสอบชำระ และการศึกษาเปรียบเทียบ (กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมวิทยาลัยครูธนบุรี), 2524.

หน้าต้น

อติเต เหตุโว ปณจ	อิทานิ ผลปณจกั
อิทานิ เหตุโว ปณจ	อายติ ผลปณจกั ฯ
วีสาการา ติสนธี จ	สงเขปา จตุโร สียุ
อวิชา ตณหุพาทานา	เกสวณฺณนติ เวทียา ฯ
กมมกโว ตุ สงขาร	กมมวณฺณนติ ทสสิตา
อุปฺปตติ ปาวเสสา	วิปากวณฺณสณฺณิตา
อวิชา ปน ตณหา จ	เทวมุลานีติ ชายเร ฯ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
 กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา อพฺยากตา ธมฺมา กตเม
 ธมฺมา กุสลา ยสฺมี สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปन्नํ โหติ
 โสมนสฺสสทคฺคํ ญานสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วั สทฺทการมฺมณํ
 วั คนธารมฺมณํ วั รสารมฺมณํ วั โผฏฐพฺพารมฺมณํ วั
 ธมฺมารมฺมณํ วั ยํ ยํ วั ปนารพฺก ตสฺมี สมเย ผลโส โหติ
 อวิเกโป โหติ เย วั ปน ตสฺมี สมเย อญฺญเอปิ อตฺถิ ปฏิจจ
 สมฺปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา อิเม ธมฺมา กุสลา
 ๗๑๑ พระสังคณี ๗๑๑

ปณจกฺขนฺธา รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สณฺญาณกฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญญานกฺขนฺโธ
 ตตถ กตโม รูปกฺขนฺโธ ยงฺกิลจิจิ รูปํ อตฺตานาคตปจฺจุปฺนํ อชฺมตตฺวา พหิทฺธา วั โอฬาริกํ วั
 สุขุมํ วั หินฺวา ปณฺธิตํ วั ยํ พุเร วั สนฺติเก วั ตเทกษมํ ภิสณฺณหิตฺวา อภิสงฺขิปปิตฺวา อัย
 วุจฺจติ รูปกฺขนฺโธ

๗๑๑ พระวิภังคปริปัญญา ๑๗๑

สงฺคโห อสงฺคโห สงฺคหิตฺเตน อสงฺคหิตํ อสงฺคหิตฺเตน สงฺคหิตํ สงฺคหิตฺเตน สงฺคหิตํ อสงฺค
 หิตฺเตน อสงฺคหิตํ สมฺปโยโค วิปฺปโยโค สมฺปยุตฺเตน วิปฺปยุตฺตํ วิปฺปยุตฺเตน สมฺปยุตฺตํ อสงฺคหิตํ

๗๑๑ พระธาตุกถาปริปัญญา ๑๗๑

ฉ ปณฺณตฺติโย ชนฺธปณฺณตฺติ อายตฺนปณฺณตฺติ ธาตุปณฺณตฺติ สจฺจปณฺณตฺติ
อินฺทริยปณฺณตฺติ ปุคฺคปณฺณตฺติ กิตฺตาวตฺตา ปุคฺคลํ สมยวิมุตฺโต อสมยวิมุตฺโต กุปฺปธฺมโม
อกุปฺปธฺมโม ปรีหานธฺมโม อปฺปรีหานธฺมโม เจตนาภพฺโป อนฺุรกฺขณาภพฺโป ปุณฺณชฺโช โศทรกฺ
ภยฺยูปรโต อภยฺยูปรโต ภพฺพาคมนฺโน อภพฺพาคมนฺโน นิยฺโต อนิยฺโต ปฏฺิพนฺโก ผลกฺกุณฺโธ อรฺหา
อรฺหตฺตาย ปฏฺิพนฺโน

๗๑๐ พระปุคฺคลปัณฺณตฺติปริปฺณณา ๗๑๐๗

ปุคฺคโล อุลฺลภฺทติ สจฺจิกตฺถปรมตฺเถนาติ อามนฺตา โย สจฺจิกตฺถ ปรมตฺถ ตโต
โสปุคฺคโล อุลฺลภฺทติ สจฺจิกตฺถปรมตฺเถนติ นเหว วตฺตพฺเพ อาชานาติ ทิคฺคหํ หนฺจิปุคฺคโล
อุลฺลภฺทติ สจฺจิกตฺถปรมตฺเถน เตน วตฺเร วตฺตพฺเพ โย สจฺจิกตฺถ ปรมตฺถ ตโต โสปุคฺคโล
อุลฺลภฺทติ สจฺจิกตฺถปรมตฺเถนาติ มิจฺฉา

๗๑๑ พระกถาวตฺถปริปฺณณา ๗๑๑๑

เย เกจิ กุสฺลา ธมฺมา สพฺเพ เต กุสฺลมูลา

เย วา ปน กุสฺลมูลา สพฺเพ เต ธมฺมา กุสฺลา

เย เกจิ กุสฺลา ธมฺมา สพฺเพ เต กุสฺลามูเล เอกมูลา

เย วา ปน กุสฺลมูลา เอกมูลา สพฺเพ เต ธมฺมา กุสฺลา

๗๑๒ พระยมกปริปฺณณา ๗๑๒๑

เหตุปจฺจโย อารมฺมณปจฺจโย อธิปฺติปจฺจโย อนนฺตรปจฺจโย สมฺนนฺตรปจฺจโย
สหชาตปจฺจโย อณฺญมณฺญปจฺจโย นิสฺสยปจฺจโย อุปนิสฺสยปจฺจโย ปุเรชาตปจฺจโย
ปจฺจชาตปจฺจโย อาเสวนปจฺจโย กมฺมปจฺจโย วิปากปจฺจโย อาหารปจฺจโย อินฺทริยปจฺจโย
ฌานปจฺจโย มคฺคปจฺจโย สมฺปยุตฺตปจฺจโย วิปฺยุตฺตปจฺจโย อตฺถิปจฺจโย นตฺถิปจฺจโย
วิคตปจฺจโย อวิคตปจฺจโย ๑

๗๑๓ พระมหาปฏฺิฐานสํตฺตปกรณปริปฺณณา ๗๑๓๑

นมตฺถ ๗๑๓ ติโลกเสกฺกุณฺโธ ตํ พุทฺธํ ธมฺมว นียานิกํ สํหํ
นिरกฺขณญฺโจว อภิวาทิยภาสิสฺสํ ๗๑๓๑

ข้าไหว้พระเจ้าผู้ประเสริฐอันเลิศไตรภพ ข้าพเจ้าจะขอบ
พระนวลโลกอุดร ข้าพเจ้าขอถวายประนมพระสงฆ์อันบรร
ข้าจะขอแปลตามคำสั่งสอนพระเถรอันบรรผู้ชื่อว่ามาลัย ข้า
จะระงับใจบาปอันหนักหน่วง สรรพพยาธิทั้งปวงจงอย่าได้มา
พาน ข้าขอทรงธรรมอันแก่แล้วหาญ จงถึงพระนิพพานชื่อว่า
ความผิดขออย่าได้มีแก่ข้าพเจ้าเลย

ฉันท

(เสด็จจรก)

(บาปใช้สงฆ์)

๑ ในกาลอันลับล้น
ภิกขุหนึ่งให้พระพร
๑ อาศัยบ้านกำโพช
อันเป็นบริเวณ
๑ พระเถรนั้นเธอมีฤทธิ์
มีศีลครองสิกขา
๑ ลั่นกิเลสประเสริฐหนัก
รู้หลักศรัทธาพูน
๑ ปรากฏด้วยรู้หลัก
อุปมาเสมือนพระจันทร์
๑ เธอนั้นเสด็จลงไป
เพื่อจะให้เขาสั่งมา
๑ พระโมคคัลลาผู้สาวก
ครั้นแล้วโปรดชาวสวรรค์
๑ พระมาลัยเทพเถร
รู้ธรรมอันฉลาดเฉลียว
๑ หญิงชายทั้งหลายได้
ยอมเปียดเบียนแลปีศา
๑ ผู้นั้นครั้นปลายปลิด
ตกนรกไฟเผาตน
๑ พระโมคคัลลาเสด็จลงไป
ให้ไฟดับบิณาน
๑ พระมาลัยเทพเถร
นิรมิตฝนให้ดับไฟ
๑ ผู้ใดเป็นอุปถัมภ์
ครั้นแล้วใช้เจ้าไทยนั้น
๑ เป็นกำลังแก่เจ้าไทย
ล่อลวงเอาทรัพย์เขามา
๑ ให้ข่าน้ำแก่เจ้าไทย
ให้ทำกุฎิแลสถาน
๑ ใช้ชีมีจฉาจิต
ผู้นั้นครั้นตายไป
๑ หม้อเหล็กเดือดตนอยู่
ปราบคนอันใช้ชี

พ้นไปแล้วแต่ครั้งก่อน
ชื่อมาลัยเทพเถร
ชนบทโรทเถร
ในแวนแคว้นเมืองลงกา
ประสิทธิด้วยพระปัญญา
ฉานสมาบัติบริบูรณ์
สันโดษนักใคร่จักขุน
ใจละเอียดทรงพระธรรม
มีฤทธิ์นักถึงอรหันต์
อันปรากฏในเวหา
ในนรกด้วยกรุณา
แลจะบอกแก่ญาติกาพลัน
โปรดนรกทุกทุกวัน
ด้วยพระธรรมอันฉับเฉียว
บ่แปลกกันดุจดมเดียว
อานุภาพเหมือนกันมา
ใจโลกล้นพ้นคนณา
ข่มเหงท่านให้ทรพ
สิ้นชีวิตจากเมืองคน
เจ็บปวดร้อนใช้สามัญ
ให้ฝนตกเป็นทอธาร
สัตว์ในนรกก็เย็นใจ
ท่านจึงเสด็จเหาะลงไป
โปรดสัตว์นรกดุจดมเดียวกัน
ให้ข่าน้ำแก่เจ้าไทย⁵ พลัน
ทำเรือกวสวแลไร่นา
ใช้เจ้าไปไทยไปร้างพา
เอามากินเป็นอาหาร
ให้เจ้าไทยไปกระทำการ
แล้วก็กลับใช้เจ้าไทย
ให้เสียกิจพระวินัย
ตกนรกโลหกุมภี⁷
ยืนได้ถึงแปดหมื่นปี
ให้กินแล้วแลใช้สงฆ์

⁵ (โบ) น. พระสงฆ์; เจ้านายชั้นผู้ใหญ่; เขียนเป็น เจ้าไท ก็มี เช่น พ้องเผ่าพรรณอนนเหงาไทอนนไปสุ. (จารึกวัดช้างล้อม).

⁶ นักบวช.

⁷ ชื่อนรกขุมที่สอง.

(บาปทุบตีบุพการี)

๑ เจ้าไทยทำผิดกิจ
สิ้นชีวิตไปตกลง
๑ พระมาลัยเทพเถร
หม้อเหล็กเหล็กเป็นธูลี
๑ พระมาลัยไปโปรดสัตว์
ให้รกรเย็นสำราญ
๑ เมื่อพระมาลัยเธอยังอยู่
ครั้นท่านเสด็จขึ้นมาม้อเหล็กอันพรัดพราย
๑ คุณเข้าเป็นดวงกลม
เพราะบาปใช้ชีบา
๑ ให้ทานให้เป็นบุญ
ผู้ใช้นั้นจะตกไป
๑ ผู้ใดเลี้ยงเจ้าไทย
ครั้นแล้วเมื่อภายหลัง
๑ ว่ายอยู่ในหม้อเหล็ก
บาปใช้ชีให้กระทำการ
๑ ร้อนแสบเจ็บปวดยาก
น้ำเข้าปากจุมุกตน
๑ ผู้ใดตีพ่อแม่
ตีด่าสงฆ์ทั้งหลาย
๑ ผู้นั้นครั้นตายไป
บาปตีแม่แลตีเณร
๑ กงจักรผัดหัวอยู่
เพราะบาปใจอาธรรม
๑ กงจักรผัดหัวอยู่
บาปตีแม่แลตีสงฆ์
๑ เลือดไหลลงย้อยหยด
เร้งร้องเร้งครางคาย
๑ ดินมีอสนัระเริ่ม
ยืนตรงอยู่ทุกวัน
๑ พระมาลัยผู้เป็นเจ้า
หักกงจักรด้วยฤทธิ์
๑ ครั้นท่านเสด็จขึ้นมา
กงจักรผัดเป็นยนต์

ตนไม่ติดเอาใจปลง
ในหม้อเหล็กแปดหมื่นปี
ท่านจึงเสด็จไปทุบตี
สัตว์ผู้นั้นก็ขึ้นบาน
ดุจดั่งพระโมคคัลลาญาณ
พ้นจากยากเพียงปางตาย
หม้อเหล็กนั้นแตกย่อยหาย
แตกอยู่นั้นประมวลมา
ต้มสัตว์ไว้ร้อนหนักหนา
ให้เสียกิจพระวินัย
อย่าได้ใช้สอยเจ้าไทย
ในหม้อเหล็กต้มเปื่อยพัง
ให้ขำน้ำเป็นกำลัง
ให้เจ้าไทยกระทำการ
อันเดือดร้อนพลุ่งขึ้นพล่าน
หม้อเหล็กเคี้ยวเปื่อยทั้งตน
ทวนวิบากอดักอะดน^๘
ดินระด้าวเพียงปางตาย
ปู้ย่าแก่แลตายาย
ตีภิกขุแลเจ้าเณร
ด้วยบาปกรรมนายเวร
ให้ล้มลักเป็นฉกรรจ์
สิ้นพุทธานดรกลับ
ตีพ่อแม่แลตีสงฆ์
เลือดไหลซาบอาบตนลง
กงจักรผัดร้องครางตาย
กงจักรกรดผัดบ้วย
กงจักรกรดเร้งผัดผัน
ตัวสั่นเต็มอยู่ก่งัน
เมื่อยลำบากยากหนักหนา
ท่านจึงเสด็จลงไปหา
สัตว์ผู้นั้นก็สว่างทุกคน
กงจักรเข้าบัดเดี๋ยวล
เพราะตีแม่แลตีสงฆ์

^๘ อะดักอะดน น่าจะหมายถึง อะดักอะเดี่ย - (โบ) ลำบาก อึดอัด เปร้อร้อนใจ.^๙ หมุนวนไปมา

(บาปว่าความลำเอียง) ๑ ผู้ใดแลสืบปรับ

ใจอาธรรมบิบัติดำรง

๑ ได้สินจ้างก็ชูไว้

บังคับความบิบัติเที่ยงธรรม

๑ เลือดไหลออกขับซาบ

เลือดพลุ่งทุกเส้นขน

๑ เลือดนั้นเนาเป็นหนอง

บังคับความบิบัติเที่ยงตรง

๑ กงจักรผัดหัวไว้

บังคับความลำเอียงเอง

๑ มิแพ้ทำให้แพ้

กงจักรผัดในหัว

๑ กงจักรผัดหัวไว้

มีตีนมือตัวสั้น

๑ เมื่อใดถึงกำเนิด

บังคับความบิบัติเที่ยงตรง

๑ พระมาลัยเสด็จลงไป

กงจักรหักพรัดพราย

๑ เมื่อพระมาลัยเสด็จขึ้นมา

ครอบเข้ารอบเกล้า

๑ ผู้ใดใครทั้งหลาย

มักมากด้วยตณหา

๑ เมียท่านหน้าแซมซ้อย

ใจร้ายไปเบียดผลาญ

๑ ผู้นั้นครั้งไปปลิด

ไปขึ้นจิวัดเดียวดล

๑ หนามจิวัดมอญกรด

มักเมียท่านมันว่าดี

๑ หญิงใดใจมักมาก

ทำยาแฝดแลเรียนมนต์

๑ พรางผิวมิให้รู้

แต่งแ่งงามโสกา

๑ ต่อหน้าผิวทำเป็นมิตร

แต่งแ่งให้ชายอินดู

๑ ทำรักทำโกรธกริ้ว

แสรังให้แสรังแก่ลึงทำ

บังคับความบิบัติเที่ยงตรง

ทั้งสองข้างเข้าผูกกัน

ที่มีได้ก็ตกต่ำ

กงจักรผัดอยู่ทุกขทน

อาบเลือดอยู่ทั่วทั้งตน

เพราะบังคับความบิบัติเที่ยงธรรม

เนื้อพองทั่วทั้งตน

กินเนื้อเนาหนองตนเอง

ทนมิดรื่องครางเครง

กงจักรกรดผัดในหัว

คุกคามรามข่มให้กลัว

เพราะบังคับความบิบัติเที่ยงธรรม

สิ้นพุทธรังครัลป์

อยู่ระเริ่มยืนมิตร

พระเจ้าเกิดแต่ละองค์

คราที่นั้นจึงจะหาย

หักกงจักรกระจัดกระจาย

สัตว์นรกก็ยินดี

กงจักรนั้นก็พุนมา

สัตว์ผู้นั้นทนทุกขา

เป็นผู้ชายอันโสกา

อันโลกล้นพ้นประมาณ

หน้าแ่งน้อยงามนงคราญ

ยุ่งเอาด้วยเล่ห์กล

ลืมหินจากเมืองตน

ในไม่จ้าวว่าพันปี

โดยโสฬสสิบหองคูลี

หนามจิวัดออกทั่วทั้งตน

มักเล่นราคด้วยกามกล

ให้ผัวตนเมาตณหา

ลักเล่นชู้เสพกามา

เพื่อจะให้ชายอินดู¹⁰

ลับหลังคิดเป็นศัตรู

ลักเล่นชู้ซ่อนเงื่อนจำ

ชักหน้านิ้วให้ผัวยา

ทำกลหลกหกลมัญญา

(บาปชายมีชู้)

(บาปหญิงมีชู้)

¹⁰ เอ็นดู.

(บาปข่มเหงผู้น้อย)

- ๑ หญิงนั้นครั้นวอดวาย
ไปขึ้นนั่งยมบาล
- ๑ ผูกแขวนเอาหัวลง
ยมบาลเอาหอกแทง
- ๑ ต่อหน้าด่าตัดพ้อ
งอหงัดขึ้นเหนือหัว
- ๑ ทำเคียดอยู่นั่งงก
แปรปรวนผ่นไปมา
- ๑ ยมบาลเอาหอกแทง
บาปทำยาแผลแลเรียนมนต์
- ๑ เขาจึงเอาหอกร้อยปาก
เอาหอกปักอกกล
- ๑ พระมาลัยเทพเธร
หักไม้จ้าวตระบัดใจ
- ๑ ครั้นท่านเสด็จขึ้นไป
ผู้ลี้เล่นกามกล
- ๑ ผู้ใดเป็นผู้ใหญ่
ข่มเหงผู้ประชา
- ๑ วัดไร่นาให้ล้าเหลือ
บ่เอาแต่ยอมเยา
- ๑ ผู้นั้นครั้นตายไป
บาปข่มเหงผู้ประชา
- ๑ แผ่นดินเป็นแผ่นเหล็ก
ไหม้เข้าถึงดับไธ
- ๑ สัตว์นั้นไหม้ดินอยู่
บาปนายไร่แลนายน
- ๑ บาปตนข่มเหงเขา
เอาทรัพย์เขาให้ล้าเหลือ
- ๑ สัตว์นั้นร้อนเป็นบ้า
ภูเขาเป็นไฟพุน
- ๑ สัตว์นั้นกลัวเข้าไส้
ภูเขาหนึ่งจักเกิดมา
- ๑ สัตว์นั้นทอดตาไป
ภูเขาหนึ่งเกิดขึ้นเป็น

หายชีวิตจากโสกา
รุมเอาหอกไล่ทิ่มแทง
เพราะหญิงนั้นมันใจแข็ง
เพราะใจแข็งเล่นชูเหนือหัว
บ่มีย่ท้อบมียากแล้ว
สูงชะเง้อมพันเกสา
ทำกลหกหกคัมภีญา¹¹
ให้ผิวลู่อ่านจตน
บาปใจแข็งแลแสนกล
เขาจึงผูกเอาหัวลง
เพราะหญิงนั้นมันไม่ตรง
เพราะใจร้ายซ่อนหลายใจ
ท่านจึงเสด็จเหาะลงไป
สัตว์ผู้นั้นก็สว่างทุกขันธ์
ไม้จ้าวอกบัดเดียวดล
ขึ้นจ้าวเลาตุจเก่ามา
เป็นนายไร่แลนายนอำเภอนา
ผู้บุญน้อยให้อับเฉา
เป็นเจ้าอำเภอข่มเหงเอา
ให้ผิดชอบพระบัญชา
พิลาลย์จากโลกา
แผ่นดินนั้นกลับเป็นไฟ
ลูกเรือขึ้นร้อนเหลือใจ
ใส่พุงขาดเรี่ยออกมา
ไฟไหม้วูร้อนหนักหนา
เอาทรัพย์เขาให้ล้าเหลือ
เมื่อเป็นเจ้าเจ้าอำเภอ
แท่นเหล็กไหม้ร้อนอาดูร
แล่นบ้ายหน้ายังฝ่ายบุรพ¹²
ฝ่ายข้างบุรพก็วางมา
กลับกลับไปมนิมมนา¹³
ฝ่ายข้างทิศตะวันตก¹⁴
เหลียวแต่ไกลก็แลเห็น
ถ่านไปร้อนเรืองขจร

¹¹ ยังไม่ทราบความหมาย, พระมาลัยฉบับวัดราชบัลลังก์และวัดศีรษะกระบือใช้ว่า “ทำโกหกมารยา”.

¹² บุรพ – บุรพา คือ ทิศตะวันตก.

¹³ มนิมมมนา – เร่ว ต่วน ขมิขมัน.

¹⁴ ทิศตะวันตก น่าจะหมายถึงทิศตะวันตก ซึ่งจะสอดคล้องกับอีกสามทิศคือ ฝ่ายบุรพ-ทิศตะวันออก อุดร-ทิศเหนือ และทักษิณ-ทิศใต้.

(บาปคืมน้ำเมา)

๑ สัตว์นั้นก็ลูกเล่น
 ภูเขาไฟฟ้ายอด
 ๑ สัตว์นั้นตรลบแล่น
 ภูเขาไฟชำแรกดิน
 ๑ ภูเขาทั้งสี่ทิศ
 แผ่นดินอันนั้นนา
 ๑ สัตว์นั้นร้อนผะผ่าว
 บาปนายนาปนายไร
 ๑ ว่าคนเป็นผู้ใหญ่
 เอาทรัพย์เขาให้ล้าเหลือ
 ๑ ธรรมนี้ท่านนักปราชญ์
 นำเอามาแต่คัมภีร์
 ๑ บอกไว้ให้เป็นผล
 สัมบุรุษท่านทั้งหลาย
 ๑ เมื่อนั้นมหาเถร
 ท่านเสด็จเหาะลงไป
 ๑ ครั้นท่านเสด็จขึ้นมา
 สัตว์นั้นดินเสือกสน
 ๑ สัตว์นั้นใจหฤโหด
 บั๊ได้จะจำเอา
 ๑ ยมบาลเอาน้ำแสบ
 เทลงตรับ¹⁵ใจ
 ๑ น้ำแสบตกถึงคอ
 ถึงอกอกเปื่อยพัง
 ๑ บาปเมื่อยังเป็นคน
 อกทะลุปรุออกมา
 ๑ น้ำแสบตกถึงไส้
 ไส้พุพองเปื้อนทลาย
 ๑ เมื่อนั้นพระมาลัย
 เข้ามานแผลงฤทธิ์
 ๑ สัตว์นั้นได้กินน้ำ
 น้ำแสบกลับเย็นหวาน
 ๑ ครั้นท่านเสด็จขึ้นมา
 น้ำเย็นอันหวานใส
 ๑ นรกลั้งฉันใด
 แล้วบอกแก่ญาติกา

บ้ายหน้ามายังอุดร
 ลูกเรื่องขึ้นอยู่เร็วฉิน
 บ้ายหน้ามายังทักษิณ
 ผุดขึ้นแล้วก็วางมา
 ย่อมล้วนไฟร้อนหนักหนา
 ทั้งนั้นเล่าย่อมล้วนไฟ
 ดันระด้าวในกลางไฟ
 วัดไรนาให้ล้าเหลือ
 เป็นนายไรนายอำเภอ
 ภูเขาไฟใหม่เป็นธุลี
 อันเฉลียวฉลาดชื่อเมธี
 ชื่ออุทกขนิกาย
 เป็นกุศลแก่หญิงชาย
 พังจำไว้สั่งสอนใจ
 ผู้มีนามชื่อมาลัย
 ดับไฟนรกด้วยฤทธิ์พล
 ภูเขาเกิดบัดเดียวดล
 ทนวิบากอยู่กลางไฟ
 ใจเขลาโศกกินแต่น้ำเมา
 คำพระเจ้าสั่งสอนใจ
 อันเดือดพล่านในกลางไฟ
 ในปากนั้นนั้นก็เปื่อยพัง
 คอไหม้พองเป็นมันยั้ง
 เป็นรูทะลุปรุออกมา
 คนกินเหล้าเมาสุรา
 บาปกินเหล้าแลเมามาย
 ใส่นั่นขาดกระจัดกระจาย
 เพราะเมามายกินสุรา
 ท่านเสด็จลงไปหา
 ให้น้ำแสบกลับเย็นหวาน
 คือดั่งน้ำอมฤตนิพพาน
 ด้วยบุญพระมาลัย
 มิทันช้าบัดเดียวใจ
 กลับสลับร้อนดังเก่ามา
 พระมาลัยนำเอามา
 อันเขาอยู่ในเมืองคน

¹⁵ ประเดี้ยว, บัดใจ, ทันใด, กระบัด ก็ใช้

๑ ให้เขาจำลองสร้าง
 พังธรรมอุทิศแผ่ผล
 ๑ พระมาลัยผู้ปรากฏ
 ประดุจดั่งพระโมคคัลลา
 ๑ พระโมคคัลลาญาณ
 ยิ่งแต่พระมาลัย
 ๑ พระมาลัยเธอมีคุณ
 มีคุณแก่เทพ
 ๑ เปรตตนรสังฉันใด
 บอกแก่ญาติกัณฐกอัน

ให้ทานบ้างสร้างกุศล
 บุญนั้นไปถึงญาติกา
 อันลือยศทั้งทิศา
 ผู้ปรากฏทั้งแดนไตร
 เขานิพพานแล้วกลับไป
 ยังอยู่นั้นสนององค์มา
 แก่นรกละเปรตดา
 แลมนุษย์ทั่วอนันต์
 พระมาลัยนำมาพลัน
 ให้เขาทำบุญส่งมา

ราบ

	ยังมีเปรตหนึ่ง ฝูงสัตว์อยู่รุม แร้งกานกจะกรุม เนื่อนั้นหมดสิ้น ร้องครางเสียงแข็ง จิกถึงกวดแกว่ง ฝูงเปรตหมู่ บ่มีได้อดสู แทะสัตว์ให้อยู่	ลำบากหนักหนา สุนัขใหญ่ค่อย จิกสับเสี้ยวเอา ยิ่งแต่โครงเปล่า แร้งกานกจะกรุม ยื้อแย่งไปมา เมื่อยังเป็นคน ฆ่าเนื้อวัวควาย ดิ้นล้มดินตาย	เป็นเหยื่อแร้งกา พลอยกันกินกลุม จิกสับเสี้ยวเอา จิกสับด้วยแรง ฆ่าสัตว์เลี้ยงตน บ่มีได้เอ็นดู
--	--	---	--

(บาปฆ่าวัวควาย)

ฆ่าทรายแลเนื้อ แต่ล้วนสัตว์ แร้งกาจิกกิน บาปคนฆ่าเนื้อ เนื้อตนนั้นไป แร้งกาฉีกไป เจ็บปวดเหลือทน ทนเวทนา นกจะกรุมแร้งกา ยังมีเปรตหนึ่ง เป็นดาบเขียดลง เป็นดาบเขียดลง ทนเจ็บบ่มีได้ พาไปเวหา เจ็บปวดหนักหนา	แล้วแลควาย บาปคนฆ่าเนื้อ รุมกันเสี้ยวเอา ไว้แต่โครงเปล่า บาปคนฆ่าเนื้อ เจ็บปวดคนเดียว แต่คนอยู่เปลี่ยว บาปคนฆ่าเนื้อ จิกทั้งเนื้อคน ลำบากเหลือทน ขนนั้นงอกออก ทัวทั้งสรรพางค์ ร้องไห้ครีตคราง ร้องครางครีตครีต เพียงจะสิ้นชนม์	ฆ่าสัตว์ทั้งหลาย วัวควายเป็นอาจิน แร้งกาจิกเอา เจ็บปวดฉันท ร้องครางคนเดียว ให้มรณา เส้นขนแห่งตน เต็มทั่วทั้งองค์ แร้งกาจิกพลา ทนเวทนา
--	---	---

ฝูงเปรตหมู่หนึ่ง	เมื่อยังเป็นคน	ใจร้ายอุกศล
ย่อมฆ่าหมูขาย	ชนเป็นหอกดาบ	เพราะบาปมีอายุ
บาปฆ่าหมูขาย	เลี้ยงลูกเมียตน	
จะตกรรอก	นับเท่าเส้นขน	แต่ละเส้นแต่ละหน
นับชาติแต่ละที่	แต่ละที่	ยิ่งกว่าพันปี
บาปคนราวี	ฆ่าหมูเลี้ยงตน	
ยังมีเปรตหนึ่ง	ทั้งตัวยอมชน	รูปนั้นพิกล
ชนนั้นเป็นปีน ¹⁶	ปีนนั้นยอกเข้า	ทั่วตัวไขว้ขวิน
ทั้งตัวยอมปีน	ยอกเข้าเลือกสน	
เจ็บสแปวดนั๊ก	ร้องครางอะดักอะตน	ร่ำกาจิกตน
พาไปเวหา	ปีนยอกปากหู	จุมกแลตา
เลือดไหลออกมา	โทรมทั่วทั้งตน	
ฝูงเปรตหมู่หนึ่ง	เมื่อยังเป็นคน	ใจร้ายอุกศล
ย่อมยิงนกกิน	บาปคนยิงนก	ในโลกแดนดิน
เส้นขนเป็นปีนสั้น	ยอกทั่วกายา	
ยังมีเปรตหนึ่ง	ชนยอกตนลง	ทั่วสรรพางค์องค์
เจ็บปวดหนักหนา	ชนเขมยอกเข้า	ไปในเกศา
คลอออกมา	โดยปากแห่งตน	
ชนเขมยอกปาก	ปากนั้นเหลือทน	ปลายเส้นเขมชน
ยอกออกท้องพลัน	บาปมันส่อท่าน	ว่าจะเอารางวัล
ให้เขาเกาะกัน	อันยากหนักหนา	
ชนเขมยอกเข้า	ไปในต้นขา	คลอออกมา
โดยแข้งแห่งตน	ยอกเขาทุกแห่ง	เจ็บปวดเหลือทน
บาปเส้นเขมชน	คลอออกคอ	
ฝูงเปรตหมู่หนึ่ง	เป็นคนขี้ส่อ	ยุยงลงล่อ
ให้เขาเชื่อใจ	ยังมีเปรตหนึ่ง	ลำบากเหลือใจ
มีอันทะใหญ่	เดิบเท่าตุ่มหาม	
เลยลงถึงดิน	ดุจดั่งงูยาม	เนาเปื่อยลามปาม
เหม็นโคลงฟุ้งซัง	เมื่อจะเดินไป	แบกขึ้นบนหลัง
วังระเซเดินซัง	โซเซไปมา	
ครั้นเมื่อจะนั่ง	ใหญ่คับหว่างขา	จึงตื่นขึ้นมา
นั่งทับมันลง	ครั้นเมื่อจะนั่งลง	เจ็บปวดโง้งโค้ง
จึงค่อยโย่ง	ลุกขึ้นไอ้เอ๋	

¹⁶ ปีน หมายถึง หนูหรือหน้าไม้

จึงแบกขึ้นเล่า	พาเล่นโซเซ	เหนื่อยหนักไอ้เอ๋
สุดสิ้นถอยแรง	ร้างงานกจะกรุม	จิกสับยื้อแย่ง
พาบินด้วยแรง	พาไปเวหา	
ร้องครางครืดครืด	เจ็บปวดหนักหนา	ทนเวทนา
อดักอะตน	ฝูงเปรตหมู่นี้	เมื่อยังเป็นคน
เป็นนายครองพล	เป็นเจ้าของเมือง	
ยอมบังคับความ	ให้เขาแค้นเคือง	เป็นเจ้าท่านเมือง
ว่าความบ่มิตร	ผู้ใดไร้ทรัพย์	เร่งข่มมันลง
บังคับความบ่มิตร	เป็นคนลำเอียง	
เห็นแต่สินจ้าง	ว่าความร้ายเรียง	แต่งปากแต่งเสียง
งูบังคับเสีย	ผู้ใดให้ทรัพย์	คิดอ่านไกลเกลี้ย
บรรดาจะเสีย	ให้ได้สินไหม	
ผู้ใดเชยใจ	มิให้อันใด	ผิดชอบกดไว้
บ่มิได้ถามเลย	บ่มิถามตามเจ้า	ถามตามจำเลย
บ่มิได้เบิกเผย	คำเขาทั้งสอง	
(บ่มิถามตามระบุ	บ่มิถามตามทำนอง	คำเขาทั้งสอง
มิได้นำพา) ¹⁷	ปฏิเสธรากเสธ	บ่มิได้พากษา
บ่มิพิจารณา	บ่มิได้คิดดู	
บ่มิเป็นตราขัง	บ่มิเป็นตราชู	บ่มิได้ถามดู
ตามพระวินัย	บังคับความบ่มิแท้	เป็นอันทะใหญ่
เป็นเหนียงนอกใน	เป็นหุดเป็นผี	
ยังมีเปรตหนึ่ง	เป็นหญิงอัปรีย	ทั้งตัวยอมผี
เนาเปื่อยระสาย	เล็บตีนเล็บมือ	เนาอยู่บ่มิหาย
ฝืนนั้นหัวทวกลาย	เห็นอยู่อาจณ	
หญิงนั้นจึงแจะ	เกล็ดฝืนนั้นกิน	ทุกวันประนินทิน
คำเข้าเพรางาย ¹⁸	เร่งแคะฝักิน	ฝืนนั้นเร่งกลาย
เนาเปื่อยมิรู้หาย	ทรุดโทรมทั้งตน	
ร้างงานกจะกรุม	จิกสับสาละวน	พาบินขึ้นบน
ไปในเวหา	สับปากจุมก	จิกหูจิกตา
นกจะกรุมแรงกา	ยื้อแย่งเรียราย	
บาปหญิงหมู่นี้	เมื่อชาติก่อนไกล	เขาอัญเชิญไป
ให้ลงผิด	มันลงผีเท็จ	มันยอมว่ากู
กูพ่อแม่	กูเป็นตายาย	

¹⁷ เพิ่มเติมจากฉบับสอบทาน พระมาลัยฉบับวัดราชบัลลังก์.¹⁸ เพรางาย - เวลาเข้า.

กูนี้เฝ้าพันธุ์	แห่งสุท้งหลาย	กูจะให้สุหาย
สุยาร้อนใจ	สุเร้งบนบาน	บนเปิดบนไก่อ
วิวควายตัวใหญ่	สุเร้งบนบาน	
เงินผูกคอหม้อ	ขวัญข้าวเทียนทอง	หมากพลูใส่ซอง
เหล้าเข้มนบน	ขวัญข้าวเนื้อปลา	มีหัวมีหาง
กูจึงจะละวาง	ให้สุเป็นคน	
แกล้งลงผีเท้จ	มันยอมใส่กล	แสรังถ้อยลวงคน
ให้เขาเชื่อใจ	บาบบาปดเท้จ	ให้ฆ่าเปิดไก่อ
เลืบนินเฝ้าใน	มือเฝ้าพิกล	
บาบบาปดเท้จ	ให้เขาดูดี	ทั้งตัวยอมผี
แกะผีกินเอง	บาบบาปดเท้จ	เชื่อมั่นครั้นแครง
กินเนื้อหนองเอง	ที่ผีแห่งตน	
บาบบาปดเท้ด	กล่าวเท้ดให้ฉงน	กินเกล็ดผีตน
กินหนองทุกวัน	บาบบาปดเท้ด	ให้เขาผูกกัน
เป็นเปรตฉกรรจ์	ยิ่งกว่าพันปี	
บาบบาปดเท้จ	ให้เขายินดี	เป็นเปรตอัปรีย
ลำบากเหลือหลาย	ผู้เชื่อแม่เมด	เอาบาปเป็นนาย
ตัวเป็นตัวควาย	หัวเป็นหัวคน	
ผู้เชื่อแม่เมด	ทิจูมิงคล	ตัวเป็นตัวคน
หัวเป็นหัววัว	ผู้เชื่อแม่เมด	ยอมบนบานตัว
ตัวเป็นตัววัว	หัวเป็นแร้งกา	
ผู้เชื่อแม่เมด	ยอมเซ่นเหล้ายา	ตัวเป็นแร้งกา
หัวเป็นหัวคน	ผู้เชื่อแม่เมด	ยอมว่าเป็นผล
ตัวนั้นพิกล	หลากหลายหลายพัน	
อสุรกายหมู่นี้	ยอมเบียดเบียนกัน	ฆ่ากันทุกวัน
ยิ่งกว่าพันปี	ผู้โจทนา	ว่าเหตุดังนี้
เช่นเหล้ากับผี	บาปนี้หนักหนา	
ผู้เฉลยรู้แท้	จึงแก้ปริศนา	ว่าผีนี้หนา
บ่มีเป็นมงคล	ตายไปเป็นผี	เพราะใจอกุศล
บาปเมื่อเป็นคน	ให้เขาเชื่อใจ	
แต่บาบบาปแล้ว	เร้งเช่นฆ่าไป	ฆ่าหมูฆ่าไก่อ
ฆ่าไปทุกวัน	บรรดาบาปจะสิ้น	บาปนั้นกลับยัง
ผู้เช่นภายหลัง	เสมือนหนึ่งเพิ่มบาปไป	
ทั้งว่าเช่นผี	บาปนั้กเหลือใจ	เสมือนเพิ่มบาปไป
ให้แกผีทั้งหลาย	ผู้เชื่อแม่เมด	เอาบาปเป็นนาย
เป็นอสุรกาย	กล่าวแล้วแต่หลัง	

ธรรมนี้ท่านผู้ปราชญ์ อันฉลาดแจ้งธรรมมา
ฟังแล้วจำเอา¹⁹

ตามคำเทศนา

ฉันท

๑ เมื่อนั้นว่ายังมี
มีแต่ตื่นไม่มีหัว
๑ ยมบาลเอาหอกแหลม
เปรตนั้นตื่นเสือกสน
๑ เอาหอกกรมแทงลง
ถ้าจะนับจะคนนา
๑ เปรตหัวด้วนร้อนปวดน้ก
ปากอยู่รู่ทวารน่าบัดสี
๑ มีหูอยู่ในท้อง
มีรูปนั้นพิกล
๑ แร้งปากเหล็กกาปากเหล็ก
บินเข้าสับจิกตา
๑ เปรตนั้นจะเป็นก็มีเป็น
ทนิวิกายากเหลือหลาย
๑ เปรตนั้นเมื่อเป็นคน
ราชฤทธิ์เมืองมีศรี
๑ ขวนเพื่อไปถูกรัน
เป็นคนใจอาธรรม
๑ แลเห็นซึ่งสิ่งของ
บ่กลัวบ่เกรงขาม
(๑ ลูกค้านคนคั่นอ้อม
บ่มีกลัวบ่มีลอาย
๑ บาบปล้นท่านชิงเอาท่าน
ปล้นพันเชียนเอาทริยฑ์เขา
๑ บาบปล้นท่านร้องกระหวาด
เป็นเปรตไม่มีหัว
๑ บาบถูกรันปล้นเอาท่าน
บรรดาปากจะอยู่เบื้องบน
๑ เพราะบาบชิงของท่าน
เป็นเปรตอยู่วังเวง

เปรตผู้หนึ่งเห็นพิงกลัว
เป็นเปรตหัวด้วนคูปิก
ร้อนกว่าร้อนตรึงทั้งตน
บนปลายหอกร้อนหนักหนา
ชูขึ้นไปในเวหา
ยังยิ่งกว่าจึงพันปี
เป็นอัปลักษณ์ร้ายอัปรี
มีดวงตาอยู่ในอกตน
ส่วนจุมูกอยู่เบื้องบน
ทนิวิกายากหนักหนา
นกจะกรุมกรุมกันมา
หูกจุมูกขาดเรียราย
ส่วนจะตายก็บ่มีตาย
อย่างมากมายกว่าพันปี
อยู่แวนแคว้นแดนพระบุรี
ชายผู้นั้นใจอาธรรม
ปล้นเอาท่านแทงฆ่าฟัน
ฉกตีเอาคนเดินทาง
ลักลอบเอาบ่ไว้วาง
ลักช้างม้าแล้วควาย
วังแวดลอมพรมมากมาย
ร้องวุ่นวายว่าโอเลียวเอา²⁰
ผลาญเจ้าทรัพย์ให้อับเฉา
เป็นเปรตอยู่ตัวเปล่ามีแต่ตัวไม่มีหัว
ให้เจ้าทรัพย์ตกใจกลัว
มีแต่ตัวเน่าพิกล
ให้เจ้าทรัพย์ตกใจฉงน
ปากกลับอยู่รู่ทวารเอง
คุกคามอยู่ครืนเครง
มีหูอยู่ในท้องตน

¹⁹ ในเอกสารต้นฉบับจบเพียงแค่นี้

²⁰ เพิ่มเติมจากฉบับสอบทาน พระมัลลย์ ฉบับวัดราชบัลลังก์

๑ บาปปล้นท่านแย่งชิงท่าน	คิดหาการกรรมไต่ตน
รุกรมูกอยู่เบื้องบน	รูปทั้งนั้นก็เคลื่อนคลาย
๑ ขาขาดจุมกแหก	หูด้วนแฉกแตกเรี่ยราย
เร้งเร้าเร้งครางคาย	บาปปล้นท่านมาถึงตัว

เชิด

๑ เมื่อนั้นบรรดาเปรตอสุรกาย	นรกทั้งหลาย
ต่างต่างก็ยกมือไหว้พระมาลัย	
๑ ตูข้าล้าปากเหลือใจ	ขอสมเด็จพระมาลัย
นำเอาคดีนี้ไปบอกแก่ญาติกา	
๑ ขอพระคุณจงบอกจงหนักหนา	ขอพระกรุณา
ให้ฝูงญาติกาเร่งทำบุญ	
๑ ให้เขาจำเรี่ยพุทธคุณ	อุทิศส่วนบุญ
แผ่ผลานิสงส์มาถึงตุข้ายาวนาน	
๑ ให้ญาติให้โภชนาเป็นทาน	ให้เร่งทำการ
จำศีลสร้างพระแล้วภาวนา	
๑ ให้เขาอุทิศส่วนบุญมา	ว่าตุข้านี้หนา
จะคอยรับเอาทันใจ	
๑ ข้าแต่สมเด็จพระมาลัย	ผู้เป็นเจ้าจงไป
ในเมืองที่ญาติกาดู	
๑ เมื่อนั้นฝูงญาติข้าอยู่	ขอพระได้เอ็นดู
บอกแก่ญาติทั้งหลาย	
๑ ตูข้าล้าปากเพียงปางตาย	จงบอกแก่ญาติทั้งหลาย
ว่าบาปนี้อย่าทำเลย	
๑ ตูข้าเจ็บปวดบ่สะเบย	มาลัยเจ้า น หั่วเอย
ขอพระบอกจงเร็วพลัน	
๑ ให้เขาจำศีลจงทุกวัน	ให้มันฟังธรรม
แล้วอุทิศส่วนบุญนั้นส่งมา	
๑ ให้ญาติถวายรูปเทียนขวลา ²¹	แผ่ผลนั้นมา
ตุข้าจึงพ้นเพราะทำบุญ	

ฉันท

๑ นรกละเปรตไป	ถวายวันทาไหว้ทรงไป
จึงพระเถรมาลัย	บอกแก่ญาติถ้วนทุกคน
๑ ดุกรท่านทั้งหลาย	เร่งชวนชววยสร้างกุศล
ญาติกาท่านได้ทุกคน	จงให้ทานการกองบุญ

²¹ ขวลา - เครื่องตามไฟชนิดหนึ่ง ใช้ตั้งหรือแขวน มีรูปเป็นหม้อกลม สำหรับใส่น้ำมันมีพวยยื่นมาใช้ใส่ ไล่จุดไฟ.

๑ เปรตนรกลั้งฉันใด
บอกแก่ญาติถ้วนทุกอัน
๑ เปรตนรกลั้งดังนี้
ทำบาปดังนี้ได้ทุกขันธ์
๑ ชื่อว่าทานให้เร่งให้
ชื่อว่าบุญเร่งกระทำ
๑ ทำบุญเป็นส่วนบุญ
จงอย่าได้ทำปาณา²²
๑ หญิงชื่อนี้ชายชื่อนี้
ให้ญาติเร่งช่วยขวน
๑ เขาเป็นทุกข์ทุกวันคืน
ให้พาลทางสั่งพลัน
๑ บ่มีเห็นใครจะช่วยได้
ให้ญาติเร่งสั่งวรรณ
๑ เขาคำนึงถึงลูกนิก
ให้ลูกรักเมียสงสาร

เชิด

๑ เมื่อนั้นฝูงคนทั้งหลาย
พระมาลัยเจ้าบอกพลัน
๑ เขาจึงแต่งกับปียังหัน²³
แล้วจึงส่งบุญนั้นไปถึงญาติกาตณ
๑ เมื่อนั้นเปรตทั้งหลาย
อันญาติกระทำนั้นก็ดีใจ
๑ เขาจึงพันทุกขนั้นไป
มีวิมานแก้วแล้วไปด้วยนางสวรรค์อันโสภา
๑ เทียงแทเป็นเหลือใจ
มีฤทธิ์หนักหนา
๑ เธอโปรดนรกรเปรต
เป็นสุขสำราญ
๑ เหตุดังนี้เทียงแท
มีบุญสมภาร
๑ เธอยอมนำสัตว์ลวงสงสาร
พันทุกขภัย

พระมาลัยนำมาพลัน
อันเขาอยู่ในเมืองคน
ร้องสั่งมีทุกตัวคน
บาปเช่นนี้อย่างกระทำเลย
ชื่อว่าศีลให้เร่งทำ
คุณพระเจ้าเร่งภาวนา
แม่มีคุณแลบิดา
ให้ทำถ้วนส่วนกุศล
ร้องสั่งมีมาทุกคน
แล้วแผ่ผลมาเร็วพลัน
ให้สะอื้นแลโสภคัลย์
ถึงบิดาแลมารดร
เห็นแต่ญาติกากร
จำศีลแล้วแล้วให้ทาน
อีกเมียรักนางนงคราณ
ส่งบุญนั้นมาจงพลัน

ได้ฟังอภิปราย

ใส่ถาดครามครัน

เล็งเห็นกุศล

เกิดในสุลาลัย

พระเถรมาลัย

ให้พันทุกข

พระเถรนี้แล

เข้าสู่นิพพาน

²² ปาณา – ย่อมาจากศีลข้อที่ 1 ว่า ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทိ สมาธิยามิ หมายถึง พึงละเว้นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต.

²³ [กับปีย] (ปาก) น. กับข้าว (ใช้เฉพาะภิกษุสามเณร), มักใช้เข้าคู่กับคำ จังหัน ว่า กับปียังหัน.

ราบ

เมื่อเช้าวันหนึ่ง	จึงเณรพระมัลลย์	เสด็จไป
เที่ยวภิกขาจาร	มีมือถือบาตร	คลุมผ้าจีวร
เดินด้วยสังวรณ	ได้แล้วคลาไคล	
ยังมีชายหนึ่ง	เป็นคนเฉลียวใจ	เก็บผักหักไม้
เลี้ยงพระมารดา	ลงไปสู่สระ	เพื่อจะเก็บผักมา
เลี้ยงพระมารดา	ตามยากทรพล	
ชายนั้นอาบน้ำ	ชำระเนื้อตน	เห็นดอกอุบล
แปดดอกโสกา	ชายนั้นจึงเก็บ	เอาดอกไม้มา
ด้วยใจศรัทธา	ขึ้นชมยินดี	
ชายนั้นจึงเห็น	พระเณรมาลัย	อันมาแต่ไกล
สำรวมอินทรีย์	เล็งไปทั่วแอก	เห็นงามมีศรี
มีอิทฤทธิ	มีฉานผ่องใส	
ชายนั้นครั้นเห็น	พระเณรมาลัย	จึงเดินเข้าไป
ด้วยใจกุศล	ชายนั้นจึงถวาย	ดอกไม้อุบล
ด้วยใจกุศล	แก่พระมัลลย์	

เชิด

ชายนั้นจึงตั้ง
ข้าขอปรารถนา
จึงสวดคาถา
เดชะข้าถวาย
ที่ใดที่ใด
เชื่อว่าเฉลียวใจ
เมื่อนั้นพระเณร
จากชายนั้นมา
จึงสวดคาถา

๑ ยังท่านช้วนฉันใด
อันไสยบริสุทธียินดี
๑ ด้วยอันชื่นชมเปรมปรีดิ์
ก็จะได้ดูใจจง
๑ ดอกไม้ดอกเดียว
ได้นางฟ้าแปดสิบโกฏิครัน
๑ มีบุญแลรูปโฉมโนมพรรณ
จบปิฎกกันไกร
๑ พระเจ้าเทศนายอผลไป
จึงพระมัลลย์นึกจินดา
๑ ควรกูจะเอาไปบูชา
ในมหาโพธิพฤกษเจดีย์

ปณิธานไป
จะเอาอันใด
ตั้งปณิธาน
ดอกไม้เป็นทาน
มั่นได้หมั่นชาติ
ขออย่าได้เกิดมี
จึงรับเอาด้วยดี
เธอจึงกระทำ
ให้จำเริญบุญ

ใครให้ด้วยใจ
จะเอาโลกุตระก็ดี
เอาไปบูชาแล้วไซ้
จะได้ทรงธรรม
แล้วจึงรับเอาดอกไม้
ถวายดอกมาลา

นึกแต่ในใจ
ชายนั้นจึงจินดา
ข้าเกิดในสถาน
แสนชาติไปไกล
ดอกอุบลมีศรี
อนุโมทนา

๑ ในสัตตมหาสถาน	แต่ก่อนมานาน
ทั้งนี้ยอมได้ไปบูชา	
๑ คิดแล้วคิดเล่าถึงเจ็ดครา	ที่ได้เก็บไปบูชา
ควรกูจะเอาไปให้ถึงพระเจดีย์	
๑ อย่าเลยดอกไม้มีศรี	พระเกษเจดีย์
บัดนี้ควรกูไปบูชา	
๑ พलगูจะไปวันทา	พระธาตุจุฬามณี
ที่อินทราธิปไตยประดิษฐาน	
๑ เมื่อนั้นพระเถรมาลัย	รับเอาดอกไม้
ทั้งแปดดอกอันมีศรี	
๑ จึงหาด้วยฤทธิพิທີ	ถึงพระเกษเจดีย์
ประมาณลัดนิ้วมือเดียว	
๑ ดอกไม้แปดดอกอันบาน	เจดถวยในสถาน
ทั้งแปดทิศเป็นบูชา	
๑ พระมัลลย์เจ้าจึงวันทา	พระเกษจุฬา
แล้วก็นั่งข้างฝ่ายบรรณ ²⁴	

ฉันท

๑ เมื่อนั้นนั้น ²⁵ อินทรา	มีเทวาเป็นบริวาร
นางสวรรค์อันนคราน	จะแจ่มหน้าเป็นนวลศรี
๑ นางสวรรค์ไปประริบ	สะพริบ ²⁶ พร้อมยอมสาวศรี
ไปไหว้พระเจดีย์	ด้วยขวแม่มางทั้งผอง
๑ อินทราจึงกราบไหว้	ถวยดอกไม้ธูปเทียนทอง
กับขวแม่มางทั้งผอง	จึงถวยตาท้าวอินทรา
๑ กราบไหว้ทั้งแปดทิศ	แล้วบพิตรจึงวันทา
ทักษิณารอบจุฬา	มุณีเวียนเป็นสามวง
๑ อินทราแลชาวสวรรค์	อันมีพรรณงามยืนยง
ทักษิณแล้วนั่งลง	จึงแลเห็นพระมัลลย์
๑ อินทราแลนางสวรรค์	ยกหัตถ์ขึ้นนมไสว
วันทาพระมัลลย์	แล้วนั่งล้อมพระมหาเถร

ร่าย

เมื่อนั้นอินทรา	จึงไหว้ถามไป	พระมาแต่ไหน
มาถึงเมืองสวรรค์	ข้าพระขอถาม	จงบอกพลัน
มาถึงสวรรค์	เพื่อจะเอาอันใด	

²⁴ บรรณ หมายถึง ปีก ฝ่ายบรรณ น่าจะหมายถึง ด้านข้าง²⁵ นั้น - ฝ่ายว่า, ส่วนว่า²⁶ สะพริบ - พร้อมพรั่งอยู่มากมาย อย่างเต็มที่

เมื่อนั้นพระเถร	จึงบอกท้นใจ	ตามอัธยาศัย
อันเธอขึ้นมา	เราเอาดอกไม้	มาให้บูชา
เพื่อจะวันทา	พระเกษเจติย์	
พระเถรจึงถาม	เจติย์ใครทำ	อินทรารับคำ
ข้าพเจ้านา	ข้าพระทำให้	เพื่อจะไหว้วันทา
แห่งเทพเทวา	อันอยู่เมืองสวรรค์	
พระเถรจึงว่า	เทวดาทังนั้น	สร้างกุศลพลัน
แต่อยู่เมืองดิน	จึงได้เสวยสุข	เป็นพรหมเป็นอินทร์
จะอยู่นั่งกิน	ผลก่อนเป็นไร	
เมื่อนั้นพระอินทร์	จึงแจ้งแถลงไข	จึงบอกออกไป
เล่าแจ้งถวาย	เมืองเป็นเทวา	ด้วยกันทั้งหลาย
กลางเทพหญิงชาย	บุตรน้อยเดียวไป	
มาอยู่ในสวรรค์	มิทันเท่าใด	จะจุติลงไป
ในโลกโลกา	ประดุจดั่งคน	ทำไรไถนา
ได้ข้าวเอกา	ทะนานเดียวไป	
เอาไปใส่ไว้	ในยุ้งอันใหญ่	มิได้เท่าใด
หมดสิ้นบินนาน	เทวาลางคน	บุญมากโอฬาร
มาอยู่นาน	ในสวรรค์เป็นเสถียร	
ประดุจดั่งคน	มีข้าวหลายเกวียน	ใส่ไว้ในสังเวียน
ยั้งฉางอันนั้น	ชายนันได้กิน	หลายปีหลายวัน
เพราะข้าวนั้นครัน	เอนกด้วยผล	
อันนี้อุปมา	เหมือนเทพเมืองบน	มีบุญแผ่ผล
ยืนานเหลือใจ	ดุจผู้หนึ่ง	มีข้าวน้อยไป
มีสินเท่าใด	มีคุณปัญญา	
ผู้นั้นค้าขาย	ทำไรไถนา	ได้เลี้ยงอาตมา
บ่มีตกเชียวใจ	ประดุจผู้หนึ่ง	มีข้าวมากมาย
บ่มีได้ผันผาย	ค้าขายต่อไป	
ประดุจเทวา	มาอยู่ตรึงไตร	สิ้นบุญกลับไป
ในโลกโลกา	จึงบุญมีมาก	ยิ่งเท่าแสนทวี
จะได้เป็นที่	พึงผลเก่าสืบไป	
ผู้นั้นจะอยู่	ในสวรรค์สุขไล	เพราะบุญทำให้
จึงค้าชูคน	ให้ได้ไปเกิด	เป็นอินทร์เป็นพรหม
ต่อเท่าถึงจม	อมฤตนิพพาน	

ฉันท

๑ เมื่อนั้นพระมาลัย
จึงถามอภิปราย

ได้ยินอินทร์แจ้งแถลงถวาย
ถึงท้าวอินทราใจกุศล

๑ ดุกรชาวอินทรา
 มาไหว้ธาตุถ้วนทุกคน
 ๑ ไมตรีพระโพธิสัตว์
 มาไหว้ธาตุบรมเมตไตร
 ๑ พระศรีอารียาท่านใจสุทธี
 ท่านนั้นยังจะมาฤา
 ๑ อินทราจึงขานตอบ
 พระเจ้าพระศรีอารีย
 ๑ ไมตรีท่านตีนก
 พระเถรอย่าถามเลย
 ๑ พระมาลัยจึงจะถาม
 พระศรีอารียาท่านจะมา
 ๑ เธอจะมาในวันนี้
 เราใครรู้ให้เต็มใจ
 ๑ อินทรายกมือไหว้
 อ่อนงค์พระศรีอารีย
 ๑ สิบสี่คำสิบห้าคำ
 พระศรีอารียไมตรี
 ๑ อันพระศรีอารียไมตรี
 ไหว้แล้วเสด็จเทศนา
 ๑ อรรถาธิบายพระธรรม
 เสียงเพราะดั่งกริ่งเครื่อง
 ๑ เมื่อนั้นพระมาลัย
 วันนั้นวันอัฐมี²⁷
 ๑ เออพ่อท่านจะมา
 น้อยหนึ่งพระเมตไตร
 ๑ พระเถรแลอินทรา
 เทพหนึ่งมีบิรवार
 ๑ พระเถรทอดตาเห็น
 มาโพ้นดูโสภ
 ๑ พระอินทร์จึงกล่าวแก่
 นั้นโขงค์พระศรีอารีย
 ๑ พระเถรเธอจึงถาม
 ได้ทำบุญนั้นชื้อใด
 ๑ ข้าแต่มหาเถร
 เทพนั้นเมื่อก่อนนา

เทพดาในเมืองบน
 เป็นสุทธะรีนชื่นชมเชย
 ท่านเสด็จมาถ้วนใด
 พระศรีอารียยังจะมาฤา
 หน่อพระพุทธาน์เลื่องลือ
 ฤาเสด็จอยู่ในวิมาน
 โดยรอบขอบโวรหาร
 อย่าพักว่าฉันใดเลย
 ท่านย่อมจะมา น หัวเอ๋ย
 พระศรีอารียาท่านจะมา
 โดยคำนามเผยว่าถ้า
 ท่านย่อมมาในวันใด
 ฤาจะมาในวันใด
 เราจะไม่รู้พระศรีอารีย
 พระมาลัยบอกอาการ
 ย่อมมาไหว้พระเจดีย์
 แลแปดคำเหมือนวันน
 มาไหว้พระเป็นธรรมดา
 กราบไหว้แล้วจึงวันทา
 ดูข้าพึ่งเพราะอยู่วังเวง
 พระองค์เจ้าเทศนาเอง
 ผูกเทพฟังก็ยินดี
 จึงถามไปแก้ท้าวโกสีย์
 ท่านจะมาถ้วนใด
 มหาเถรอย่าร้อนใจ
 ท่านจะมาถึงสถาน
 กล่าววาจาบิมีทันนาน
 ด้ร้อยหนึ่งจึงเสด็จมา
 จึงถามท้าวอัมรินทรา
 นั้นแลฤาคือพระศรีอารีย
 โดยเที่ยงแท้บิมีทันนาน
 ท่านเป็นเจ้าผู้เลิศไตร
 ท่านผู้นั้นนั่นคือใคร
 มีบิรवारงามโสภ
 ข้าจะบอกกุศลแห่งเทวา
 เป็นคนจนร้ายเชื้อใจ

²⁷ ดิถีที่ 8, เรียกวันถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้าในวันแรม 8 ค่ำ เดือน 6 ว่า วันอัฐมี.

๑ ย่อมเกี่ยวหญ้ามาขายกิน
ห่อข้าวพอกตะพายออกไป

๑ ขายนั่นปันก้อนข้าว
ด้วยน้ำใจใสศรัทธา

๑ เมื่อจะตายระลึกได้
จึงได้เกิดมาทั้งนี้

๑ ผู้ใดได้ให้ข้าว
ด้วยน้ำใจใสศรัทธา

๑ ผลบุญย่อมแต่งให้
ย่อมสาวสวรรค์อันสะคราณ

๑ เทพนั้นเสด็จมา
ด้วยชาวแม่งามมีศรี

๑ ถวายรูปแลเทียนทอง
ถวายแล้วก็ออกมา

๑ ดับนั้นมิทันนาน
มีบริวารถ้วนถึงพัน

๑ บริวารถ้วนสาวหนุ่ม
รุ่งเรืองด้วยรัศมี

๑ มหาเถรเห็นแต่ไกล
เทพนั้นเสด็จมา

๑ พระอินทร์บอกว่าผู้อื่น
ได้ทำบุญนั้นชื่อใด

๑ สมเด็จท้าวโกสีย์
เทพนั้นเป็นนายโคบาล

๑ เมื่อจะกินซึ่งข้าวพอก
ส่วนหนึ่งให้เด็กเลี้ยงวัว

๑ บุญอันได้ให้ข้าว
บริวารถ้วนถึงพัน

๑ แห่ห้อมล้อมกันมา
บริวารพันหนึ่งมี

๑ เทพนั้นเสด็จเข้ามา
ด้วยเจ้าแม่อันสะคราณ

๑ ทักซิณสามรอบแล้ว
ฝ่ายปัจฉิมทิศาธาร

๑ ยังมีเทพหนึ่ง
เสด็จมาโดยสำราญ

๑ แห่ห้อมล้อมกันมา
พระศรีอารีย์พระไมตรี

ตามระบอบโลกวิสัย

เพื่อจะกินเลี้ยงอาตมา

ก้อนหนึ่งเล่าทิ้งให้กา

แก่ตัวกาอันอัปรีช

ถึงบุญนั้นก็ยินดี

มีบริวารงามโสภา

แก่ดิรัจฉานคือตัวกา

อันยินดีเชื่อคุณทาน

ได้นางฟ้าเป็นบริวาร

ได้ร้อยหนึ่งหน้าवलศรี

ถวายวันทาพระเจดีย์

ย่อมมีรูปอันโสภา

ดอกไม้ตรองแล้วบูชา

นั่งในทิศอุดรนั้น

เทพหนึ่งมาด้วยพลัน

เพื่อจะไหว้พระเจดีย์

หน้าชวยชุมงามมีศรี

อันใสศรัทธา

จึงถามไถ่ท้าวอินทรา

พระศรีอารีย์ถาฉันใด

พระเถรถามว่าคือใคร

มีนางฟ้าเป็นบริวาร

กล่าวคติบอกบิณาน

ท้าวหนุ่มน้อยไปเลี้ยงวัว

แบ่งแบ่งออกแล้วทูนหัว

อันเป็นเพื่อนเลี้ยงด้วยกัน

เด็กเลี้ยงวัวไม่เคยฉฉัน

งามแน่นน้อยหน้าवलศรี

เพื่อจะวันทาพระเจดีย์

เพราะให้ข้าวเด็กโคบาล

ถวายวันทาบิณาน

ทั้งแปดทิศเป็นบูชา

ออกมานั่งในสถาน

เป็นกำหนดโดยควรการ

นางถ้วนหมื่นเป็นบริวาร

เพื่อจะไหว้พระเจดีย์

เทพนั้นรุ่งรุจี

โพธิสัตว์ถาฉันใด

๑ พระอินทร์จึงแถลง
เทพนั้นไซ้จอมไตร

๑ พระเถรถามไปพลัน
เมื่อยังอยู่ในสถาน

๑ อินทราจึงบอกแจ้ง
เทพนั้นเมื่อก่อนไกล

๑ ใจยินดีมิได้เศร้า
ทั้งกายก็อ่อนเอน

๑ เดชบุญได้ให้ข้าว
สิ้นชีวิตได้เกิดมา

๑ บุญนั้นจะตามติด
ด้วยเดชอันให้ทาน

๑ เทพนั้นก็เข้ามา
ด้วยขานแม่มางสาวศรี

๑ ไหว้แล้วทั้งแปดทิศ
ทักขิณแล้วอยู่สำราญ

เชิด

๑ เทพหนึ่งมาด้วยพลัน
ได้สองหมื่นล้อมกันมา

๑ พระมาลัยทอดตาเห็น
อัมรินทร์า

๑ อ้นมานันดูโสภ
หน่อพุทธรูเจ้าถาฉันใด

๑ พระอินทร์จึงขานไป
องค์พระเจ้าพระศรีอารีย์

๑ พระเถรจึงเผยโวร
ว่าเทพผู้นี้คือองค์ไตร

๑ ได้สร้างกุศลผลชื่อใด
ล้วนงามงามทุกคน

๑ พระอินทร์จึงชี้ช่องกุศล
ได้ใส่บาตรน้อยหนึ่งเดียว

๑ แก่พระภิกษุอันเทียม
ประกอบด้วยศีลา

๑ ผู้ใดใส่บาตรเป็นทาน
อันเดินบิณฑบาตในหนทาง

๑ ผู้นั้นจะได้บิรารประดับต่างต่าง
ทรงโฉมโนมพรรณ

บอกให้แจ้งแก่พระมาลัย

ไซ้พระเจ้าพระศรีอารีย์

เทพนั้นเมื่อก่อนกาล

ได้ทำบุญอันชื่อใด

แถลงยุบลกุศลไป

ฝ่ายกุศलय่อมแจ้งเจน

ได้ให้ข้าวแก่เจ้าเณร

ศรัทธาเชื่อในพระศาสนา

แก่เจ้าเณรด้วยศรัทธา

ในเมืองฟ้าสุขสำราญ

ทุกทุกทิศทราบณพาน

ได้บิรารหมื่นหนึ่งมี

ถวายบูชาพระเจดีย์

อันเป็นยศบิราร

ออกมาตั้งในสถาน

ตามกำหนดควรแก่ตน

มีบิรารมากครามครัน

จึงถามท้าว

คือพระศรีอารีย์

ว่ามานันมิใช่

ถามท้าวมฆวาน

มีบิรารไสว

เทพนั้นเมื่อเป็นคน

บิณฑบาตรมิได้แลเหลียว

แก่ภิกษุอันมีศีลาจาร

รูปร่างสำออง

๑ เทพนั้นเสด็จมาด้วยพลัน	ถวายรูปเทียนอนันต์
แก่พระธาตุจุฬามณี	
๑ ไหว้ทางแปดทิศด้วยดี	กับนางสาวศรี
มานั่งในที่อันดับนั้นไป	

(สร้างคนางค์)

๑ ยังมีเทพหนึ่ง	บริวารสี่หมื่น	เสด็จมาชมขึ้น
ไหว้พระเจดีย์	พระเถรเล็งเห็น	ถามท้าวโกสีย์
พระศรีอารียไมตรี	มาโพนฤกาลใด	
๑ พระอินทร์จึงถาม	ไหว้พลาตตอบไป	ไข่มุขเมตไตร
หน่อพระทศพล	พระเถรจึงถาม	บพิตรบัดล
เทพนี้เมื่อเป็นคน	สร้างผลชื่อใด	
๑ เทพนั้นเมื่อก่อน	เป็นช่างหูก ²⁸ ใหญ่	ปัญญาเลื่อมใส
ทำบุญบิรมย์ย้อน	อยู่ในเมืองอนูราช	บุรินคร
ช่างหูกบวร	คือเพชรลูก ²⁹	
๑ ชายนั้นเห็นซากผี	ชมขม้น	เก็บพินด้วยพลัน
มาเผาเอาบุญ	นิมนต์พระสงฆ์	ให้บังสุกุล
ให้ทานทำบุญ	อุทิศส่งไป	
๑ ชายนั้นใส่บาตร	อังคาส ³⁰ ผ้าไตร	ฟูกหมอนอันใหญ่
เตี้ยตั้งอันดี	ได้สี่หมื่น	เพราะบุญเผาผี
มีที่นอนดี	บุญให้ฟูกหมอน	
๑ เทพนั้นเขาถวาย	ประนมกร	พระธาตุบวร
ด้วยบริวารแห่งตน	ทักษิณแปดทิศ	ด้วยใจกุศล
ทั้งบริวารคน	ทั้งอันดับนั้นไป	
๑ ดับนั้นเทพหนึ่ง	เสด็จถึงทันใจ	นางห่าหมื่นไสว
แต่ล้วนสาวสวรรค์	มีศรีมิ่งรุ่งเรืองแสงฉันท	มาถวายอภิวันท์
แก่พระธาตุเจดีย์		
๑ พระเถรเล็งเห็น	ถามท้าวโกสีย์	มานั้นพระไมตรี
แลฤกาลใด	พระอินทร์จึงตอบ	ว่าเทพนี้มีไฉ่
พระเถรว่าใคร	งามยิ่งบวร	
๑ เทพนี้เมื่อก่อน	ได้เป็นพระยา	ในเมืองลงกา
เกาะแก้วบวร	ชื่อท้าวสัทธาติส	อิบตี
เธอได้เป็นพี่	แห่งท้าวอภัย	

²⁸ ช่างทอผ้า.²⁹ พระวิษณุกรรม.³⁰ ถวายอาหารพระ, เลี้ยงพระ.

๑ ท่านนั้นคารบ	ไหว้นบพระไตร	พระอรหันต์นั้นใช้
ท่านก็ได้มัสการ	ศีลห้าศีลแปด	ได้อธิษฐาน
พระไตรลักขณญาณ	ท่านก็ได้ภาวนา	
๑ บ่มีได้ตระหนี่	คลีทรัพย์บูชา	พระสงฆ์ไปมา
ยากอาลัย	บุญดั่งนี้แลนา	พระมัลลย์
นางสรวรรคล้อมไป	ห้าหมื่นมีศรี	
๑ เทพนั้นเสด็จมา	ไหว้พระเจดีย์	ยอกรชูลี
แปดทิศเวียนไป	จึงออกมานั่ง	ดั่งนั้นบมิไกล
ตามอัยยาศัย	ที่นั่งแห่งตน	

เชิด

๑ ยังมีเทพหนึ่งเสด็จมาด้วยพลัน	ปรีวารครมครัน
หกหมื่นโดยตรา	
๑ มาเพื่อจักไหว้วันทา	พระเกษจุฬา
ธาตุพระเจ้าด้วยดี	
๑ พระเถรจึงถามท้าวโกสีย์	มาพันไมตรี
พระโพธิสัตว์ฤาณินใด	
๑ พระอินทร์บอกพระมัลลย์	พระศรีอาริย์มิใช่
เทพองค์อื่นเสด็จมา	
๑ พระเถรจึงถามท้าวอินทรา	ว่าเทพดา
ได้สร้างกุศลชื่อใด	
๑ พระอินทร์บอกว่าแต่ก่อนไซ้	นามชื่อท้าวอภัย
ทุสสตามุณีเจ้าลังกา	
๑ เรอนั้นมีใจศรัทธา	ให้ผ้าแลหญา
ให้ทั้งกุฎจิงหัน	
๑ ประณิบัติแก่พระทุกวัน	หมั่นฟังพระธรรม
แล้วอุปัฏฐากแก่พระสงฆ์	
๑ ไหว้นบคารบดำรง	เอาจิตเอาใจปลง
ช่วยทั้งวันพระสงฆ์อันมี	
๑ ทำบุญไปพระเจดีย์	ปลูกไม้พระศรี
มหาโพธิ์เป็นเจดีย์ถ่าน	
๑ ประณิบัติพ่อแม่แลพงศ์ปราชญ์ ³¹	รักษาพยาบาล
บำเรอสงฆ์ทุกวัน	
๑ ใส่บาตรองค์จิงหัน	ให้ทานทุกวัน
แก้ยากกวนพิศทรพล	

³¹ ปราชญ์ - โคตร, วงศ์.

๑ ด้วยเดชะได้สร้างกุศล	ตายจากเมืองคน
ได้นางสวรรค์หกหมื่นล้อมกันมา	
๑ เทพหนึ่งเสด็จเคลื่อนคลา	กราบไหว้วันทา
แล้วทักขิณาพระเจดีย์	
๑ ยอกรอัญชูลี	ไหว้พระเจดีย์
ด้วยใจบริสุทธิ์ศรัทธา	
๑ ไหว้แล้วเสด็จเคลื่อนคลา	นั่งโดยถานา
ที่ด้นนั้นไป	

ฉันท

๑ เทพหนึ่งดูดาชดา	เสด็จลีนลามายังศรีน
มีนางสวรรค์ได้เจ็ดหมื่น	สะพริบพร้อมล้อมกันมา
๑ พระเถรทอดตาเห็น	จึงถามท้าวอินทรา
เทพนั้นดูโสภะ	พระไมตรีถาฉันใด
๑ พระศรีอารียาท่านมาฤา	ดูพิลึกงามเหลือใจ
อินทราจึงขานไป	ว่าไซ่งองค์พระศรีอารีย
๑ พระเถรถามว่าใคร	ดูพิลึกไซ่งสามานย์
เมื่อก่อนสร้างสมภาร	สิ่งอันใดจึงได้ผล
๑ เทพนั้นเมื่อชาติก่อน	เป็นเถรน้อยใจกุศล
บ่มีได้ประมาทมาลิมตน	บ่มีได้เตียดแก่อาจารย์
๑ ทำนุบำรุงชม	ไหว้ประนมรับคำขาน
ทรงศีลสับประการ	ก้มกราบพนบขบหัวลง
๑ ไหว้พระแมนเป็นนิรันดร์	เขียนเรียนธรรมอันบรรจง
ปฏิบัติแก่พระสงฆ์	เข้าใกล้แล้วแล้วรักษา
๑ ให้น้ำเย็นแล่นน้ำร้อน	อยู่นวดพื้นดินบาทา
กลางคืนอยู่รักษา	เมื่อกลางวันอยู่เฝ้าแทน
๑ เมื่อพระครูผู้เฒ่า	ท่านจะไปไหว้พระแมน
ประทีปแก้วตามตอมแขวน	กวาดผัดผัดแล้วให้หมดใส
๑ อุปัฏฐากแลค้ำชู	มิให้ครูยากแก่ใจ
ทรงศีลพระวินัย	ศีลสิบอันบ่หม่นหมอง
๑ เดชะบุญดังนี้	จึงมาได้วิมานทอง
ชาวแม่ห้อมล้อมเนืองนอง	ย่อมทรงโฉมงามมีศรี
๑ เทพนั้นเสด็จเข้ามา	ไหว้วันทาพระเจดีย์
ทักขิณแล้วด้วยดี	กับสาวศรีนั่งอันด้นนั้นไป

ราบ

๑ ยังมีเทพหนึ่ง ห้อมล้อมกันมา ครั้นถึงจึงวันทา	เสด็จมารวยรื่น มือถือดอกไม้ ไหว้พระเจดีย์	สาวสวรรค์แปดหมื่น รูปเทียนชวาลา
๑ พระเถรเล็งเห็น มาโพ้นภาไคร พระเถรวาไคร	ถามท้าวโกสีย์ พระอินทร์จึงบอก งามยิ่งหนักหนา	พระศรีอารียโมตรี ว่ามานั้นใช่
๑ ทำบุญสิ่งใด อานุภาพเรืองรอง เมื่อก่อนนั้นครอง	ในโลกโลกา จึงมีนางสวรรค์ นามก่อนชื่อใด	จึงได้เดชา ห้อมล้อมเนืองนอง
๑ เทพนั้นเมื่อก่อน คลุมบาตรเดินจร ร้องด้วยเสียงอ่อน	เป็นคนเชื่องใจ เอาข้าวแห่งตน พ่อแม่ทั้งหลาย	เห็นภิกขุไป มาใส่บาตรก่อน
๑ แม่นเจ้าเรือนอยู่ ให้รู้จร พระสงฆ์เดินจร	บ่มิรู้บ่มิใส่ ดูกรชาวเรา แทบตรอกเรือนเรา	ชายนั่นบอกไป พ่อแม่แต่ก่อน
๑ มากน้อยตามได้ พ่อแม่ทั้งหลาย ยินดีมากมาย	ใส่บาตรคาดเอา ชาวบ้านไดยิน เอาข้าวมาใส่	ตามศรัทธาเจ้า คำกระหาชวย
๑ บางทีชายนั่น มาด้วยหาบหาม ค่อยบอกค่อยถาม	เอาภาชนะไปไว้ ชักชวนสัปบุรุษ ค่อยเล่าโลมเอา	เอามาแต่ไกล ใส่ถาดด้วยงาม
๑ เพื่อจะให้เป็นบุญ พลันสู่ณฤพาน นางสวรรค์อันสะคราน	เป็นคุณแก่เขา ทำบุญดังนี้ แปดหมื่นห้อมล้อมมา	กับทั้งตัวเรา จึงได้วิมาน
๑ เทพนั้นเสด็จใน ไหว้พระเจดีย์ นั่งอยู่ตามที่	ท่ามกลางนางฟ้า ทักษิณาแปดทิศ อันดับนั้นไป	ครั้นถึงจึงวันทา ประนมกรชูลี

วสันต์

๑ เทพหนึ่งเสด็จลินลา อยู่เนืองครัน	ยาตราเข้ามา
๑ มีนางสวรรค์ได้แก้่าหมื่น ล้อมอยู่ไสว	สะพริบพร้อม
๑ ตาม ³² เทียนทองครองดอกไม้ แล้วลุกขึ้นวันทา	ก้มกราบไหว้

³² จุดให้ไฟติดไว้ เช่น ตามไฟ ตามตะเกียง ตามประทีป.

๑ พระเถรเล็งเห็นถ้าม้าวอินทรา	เทพโพนเสด็จมา
พระศรีอารีย์ภาไคร	
๑ พระอินทร์จึงขานตอบไปทันใด	เทพนี้มีไซ้
หน่อพระทศพล	
๑ พระมาลัยจึงถามไปบัดล	เทพนั้นสร้างกุศล
ผลบุญชื่อใด	
๑ พระอินทร์จึงบอกกุศลแห่งเทวา	อันได้สร้างมา
แต่ก่อนนั้นบัดใจ	
๑ บ้านกรรณิกาเป็นที่มาลัย	แห่งชายเชิญใจ
ในทวีปลงกา	
๑ เห็นเจติยะประจุธาตุพระศาสดา	ชายนันศรัทธา
แลเห็นยินดี	
๑ อุทิศศีรษะเป็นดอกไม้ศรี	ตาทั้งสองนี้
อุทิศเป็นขวลา	
๑ สรุเสียงอันได้กล่าววาจา	อ่อนหวานนั้นมา
เป็นดุริยางค์ดนตรี	
๑ น้ำใจอุทิศเป็นน้ำมันหอมอันดี	หูทั้งสองนี้
อุทิศเป็นใบธง	
๑ ตัวของข้านี้หัวหมันพึงธรรม	มิได้ขาดวัน
เป็นนิจัตรา	
๑ เดชะกุศลอุทิศตนบูชา	จึงได้นางฟ้า
แก้หมิ่นเป็นบริวาร	
๑ เทพนั้นประนมบังคมนมัสการ	พระเจติยาน
พระเกษจุพา	
๑ ทักขินแปดทิศแล้วจึงวันทา	ด้วยใจปรีดา
ชื่นชมยินดี	
๑ จึงถวายรูปเทียนดอกไม้ศรี	รุ่งเรืองรุจี
สว่างแจ้งขวาลัย	
๑ ครั้นแล้วนั่งเรียงเคียงกันโดยสถาน	กับด้วยบริวาร
นั่งดับนั้นไป	

ราบ

๑ ยังมีเทพหนึ่ง	บริวารถึงแสน	แต่ล้วนนางแมน
ห้อมล้อมกันมา	พระเถรเล็งเห็น	ถ้าม้าวอินทรา
พระไมตรีมา	โน้นถนัดใด	
๑ มาโน้นแลฤา	คือพระเมตไตร	อินทราขานไป
ว่าใช่พระศรีอารี	เทพนั้นปรากฏ	ด้วยศบริวาร
แต่ก่อนมานาน	ทำบุญชื่อใด	

๑ เทพนั้นเมื่อก่อน	เป็นคนเฉลียวใจ	อยู่เมืองอันใหญ่
อนูราชบุรี	ชายนันรักษา	ศิลปหัตถ์ดี
ปัญญาก็มี	น้ำใจกุศล	
๑ เกี่ยวพญาชายกิน	ตามเฉลียวใจตน	โดยชอบกุศล
ตามโลกวิสัย	ชายนันจึงเดิน	ตามริมน้ำไป
เห็นทรายผ่องใส	ตั้งเงินโสภา	
๑ ชายนันเห็นทราย	จึงเกิดศรัทธา	ประมวลงเข้ามา
ก่อเป็นเจดีย์	ชายนันกราบกราน	ประทานขุली
ขึ้นขมยินดี	จึงกล่าวเป็นคาถา	

ฉันท

๑ สดุดเจดีย์ทราย	งามพรรณราย
ดุจดั่งแก้วแก้วไพฑูรย์	รัศมีเหลืองเลื่อมพรายพราย
๑ รุ่งเรืองดังกองไฟ	งามแสงใสคือแสงทราย
เจดณัณงามพรรณราย	ดูพิลึกงามโสภา
๑ เร่งยินดีอรไร	เพราะตนได้แต่งรนา
นำจิตก็โอนอ่อน	ประนมกรขึ้นบังคม
๑ เอาตัวอ่อนลงมา	ร้องออกจากสรรเสริญ
เก็บดอกไม้มาประสม	เรียงเรียบไหวถวายบูชา
๑ เลี้ยงดูบำเรอสงฆ์	ถวายสบงจีวรนา
ฉลองทานเป็นนาวา	จะชี้ข้ามพ้นสงสาร
๑ บุญคนก่อเจดีย์ทราย	ได้นางฟ้าเป็นบริวาร
แสนหนึ่งยอมสละคราน	เป็นบริวารหน้ามีศรี
๑ เทพนั้นเสด็จมา	ถวายวันทาพระเจดีย์
กราบกรานประทานขุลี	ประนมกรอันบรรจง
๑ ทักขินาทั้งแปดทิศ	ไหว้พระแล้วก็นั่งลง
ในสถานที่บรรจง	คนเคยนั่งอันด้นนั้นไป

ฯ หนังสือพระมาลัยเล่มนี้ ข้าสร้างไว้ในพระบวรพุทธศาสนา
เพื่อประโยชน์แต่ผู้จะเล่าเรียนจะสวด สวด จงแบ่งกุศลให้กับข้า

(ต่อไปนี้เขียนด้วยตัวขอมไม่บรรจง)

๑ ฉบับสิ้นสุดเหลือ	มหาสมุท	สักแปดเก้าใบ
ท่านผู้ได้อ่าน	ฉันทขอภัย	อย่าได้สงสัย
ว่าฉันทก็เกียจ		
๑ หนังสือผู้เขียน	ถ้าแม้นผิดเพี้ยน	เขียนเขียนไม่เรียด
อย่าได้นินทา	ตอนว่าเบียดเสียด	มือไม่ละเอียด
คล้ายยุ้งตักกัน		

๑ แม่นผัดแม่นพ้อย ช่วยกันเกื้อหนุน รูปทรงโสภา	ช่วยตักช่วยด้วย ผลบุญมากครัน	อย่าได้เฉียดฉ้น เกิดชาติหน้านั้น
๑ เพราะว่าใบบุญ จริงแจ้งลจจะทั้ง แกล้งว่ารำพัน	ที่ได้เกื้อหนุน เหมือนยังเช่นว่า	ตกแต่งธรรมา ฉ้นไม่มูสา
๑ เดชะกุศล ให้ท่านรอบรู้ สูงล้ำบุคคล	ท่านผู้เริ่มต้น กระทำทางธรรม	สร้างมาลัยนั้น ปัญญาของท่าน
๑ เกิดไปชาติใด ขึ้นชื่อเชียวใจ จากวงโลกีย์	ให้ท่านสุกใส อย่าได้ตามตน	ด้วยรูปโสภณ ให้นานข้ามพัน
๑ แม่นยังเที่ยวท่อง จงได้ไปเกิด และท้าวพระยา	อยู่ในห้อง กำเนิดที่ดี	ไตรภพอันมี กระกุลเศรษฐี
๑ จะร่ำเรียนธรรม อย่าให้ลำบาก ให้ไปรุ่งตลอดในใจ	ให้แม่นให้ยำ แสนยากปัญญา	จำได้โดยตรา จะนึกตรึกตรา

ฯ นิพพาน ปจโย โหตุ ะ๑ ะ

(เขียนด้วยหมึกสีม่วง อักษรไทย)

๑ หนังสือเล่มนี้ ประสกรีน สีกาแก้ว ประสกดุด สีกาแป้น ประสกขุม สีกาเขียว สร้างไว้ในพระศาสนา

นิพพาน ปจโยโหตุ

(เขียนด้วยดินสอ อักษรไทย)

หนังสือหัวนี้ข้าพเจ้าพระเพี้ยนได้สอนเด็กชายภาอ่านเมื่อข้าพเจ้าบวชอยู่ในอารามนี้ ข้าพเจ้าเกิดไปชาติหนึ่ง
แสนไรขอให้มาร่วมพระพิธีศาสนาอีกต่อไปและขอให้ปัญญาปราดเปรี๊ยะ นิพพาน ปจโย โหตุ

ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ในพระพุทธานุภาพ ขอให้นิพพาน ปจโย โหตุ ข้าพเจ้าเป็นผู้อ่านพระมาลัยเล่มนี้แล้วได้
สอนเด็กคนหนึ่ง

หน้าปลาย

๑ เมื่อนั้นพระศรีอารีย
แสนโกฏีได้สี่ที่
๑ ฝ่ายหน้าได้แสนโกฏี
นางนั้นยอมโสหา
๑ เบื้องขวาสร้อยสมโภช
เบื้องซ้ายพระศรีอารีย
๑ พระศรีอารียไ้เมตรี
บริวารแต่ล้วนยอมสาวสวรรค์
๑ เบื้องซ้ายแลเบื้องขวา
รัศมีแลสี่สัน
๑ พระมาลัยเจ้าแลเห็น
จึงถามท้าวโกสีย์

มีบริวารยอมสาวศรี
หุ้มแพ่ห้อมล้อมกันมา
หนหลังโสดดุจเดียวนา
ทั้งไตรภพป่วนป่วน
นางแสนโกฏีเป็นบริวาร
ได้แสนโกฏีแต่ล้วนนางสวรรค์
เสด็จท่ามกลางประดุจพระจันทร์
ดุจดาวล้อมพระจันทร์
รุ่งเรืองมางามเจิดฉั่น
ยิ่งกว่าพระจันทร์เมื่อวันเพ็ญ
พระศรีอารียไ้เมตรี
ด้วยคำเพราะไปบัดล

๑ ดุราพอบพิตร
มานี้ทศพล
๑ ท่านนั้นพันประมาณ
พระอินทร์จึงขานไป
๑ พระเถรเห็นเทวา
ครั้นเห็นองค์พระศรีอารีย
๑ อุปมาดุจผู้หนึ่ง
ครั้นเห็นพระจันทร์
๑ พระเถรเห็นซึ่งนางฟ้า
จึงถามท้าวโกสีย์
๑ นางสวรรค์ยอมโสหา
เมื่อก่อนสร้างสมภาร

อันเรื่องฤทธิด้วยเดชผล
ฤาฉั่นใด
พระศรีอารียถ้าว่าใคร
ว่านั่นแลพระศรีอารีย
มาก่อนหน้าแลตระการ
ยิ่งขึ้นไปได้แสนทวี
เห็นหึงห้อยว่าเรื่องศรี
หึงห้อยนั้นก็อับเฉาศรี
มาก่อนหน้าพระไ้เมตรี
เพื่อจะแจ้งซึ่งอาการ
มาก่อนหน้าพระศรีอารีย
สร้างชื่อใดในเมืองคน

เอกบท

๑ นางอันมาก่อนเบื้องหน้า
๑ มีรัศมีขาวขาวล้วน
๑ โนมเจ็ดสาวขาวสด
๑ ได้ทำบุญสิ่งใดบ้าง
๑ จึงเกิดมาในเมืองฟ้า
๑ ทั้งลำดับแลอาการ
๑ รูปอุดมสมทุกสิ่ง
๑ ชื่นชมขามาหน้า
๑ แก้วประการมาเทียบเทียม
๑ รัศมีจันทร์ได้แสนโกฏี

ก่อนเจ้าฟ้าพระไ้เมตรี
อาภรณ์ล้วนพรรณขาว
งามหมดจดใครจะปาน
แต่ก่อนสร้างผลชื่อใด
มีพรรณขาวนิมิต
ขาวเนื้ออ่อนน่าน่าพิงชม
เห็นงามยิ่งพรรณขาว
ก่อนเจ้าฟ้าพระศรีอารีย
เอามาเปรียบบ่เหมือนกัน
ดังนั้นโสดจึงป่วนป่วน

๑ เมื่อสมเด็จพระเจ้าท้าวตรีเนตร³³

๑ ลำแดงการแลบอกเล่า

๑ ข้าแต่พระเถระเจ้า

๑ ทำกุศลจำศีลสร้าง

๑ ให้วัดถาแลดอกไม้

๑ น้ำมันหอมอันอาบอบ

๑ ให้อาหารอันเอมโอช

๑ ให้ผ้าดีมีพรรณเลิศ

๑ ทั้งน้ำใจก็พรายพริ้ว

๑ สารพรรณขาวย่อมขา(ว)อ่อน

๑ แก่พระศรีสัพพัญญู

๑ ศรัทธาท่านใจระรื่น

๑ ตั้งใจจะขอพบ

๑ ให้ผู้ทรงธรรมอันยิ่งยวด

๑ ให้ดอกดวงพวงมาลัย

๑ จำเริญทานศรัทธาเพียร

๑ สิ้นกำเนิดได้เกิดมา

๑ รูปนงคราญหน้าแน่นน้อย

๑ เดชะให้ท่านถึงดอกไม้

๑ เดชะให้ท่านผูกหมอน

๑ ให้ผ้าดีเนื้อละเอียด

๑ เกิดมาได้ในเมืองฟ้า

๑ อาณิสสเจ้าแม่

๑ ได้กุศลอันเอนก

๑ เราบอสดังนี้

๑ บุญแห่งนางได้สร้างแล้ว

จะบอกเหตุกุศลสมภาร

แก่พระเจ้าผู้ชื่อว่ามาลัย

นางทั้งหลายเล่าแต่อยู่ในเมืองคน

ให้ท่านบ้างภาวนา

เครื่องอุปถัมภ์แลลาพา

ฟังตรลบทั่วทิศา

มธุรสอันเจือจาน

ขาวประเสริฐดังสีสังข์

ขาวคือแก้วสองประการ

ให้สุกหม่อนขาวหมดใส

สมเด็จพระพุทธองค์

ให้ด้วยชั้นขนิณดี

ขอประสพพระศรีอารีย์

ภูมิหนวด³⁴ บวชเป็นสงฆ์

เครื่องทั้งหลายย่อมล้วนขาว

ศรัทธาเรียนเรียนภาวนา

เป็นหัวหน้าพระศรีอารีย์

งามแซมซ้อยขาวหมดใส

จึงมาให้ศรีขาวหมดใส

ขาวเนื้ออ่อนดังสำลี

เนื้อละเอียดเนื้อละเอียด

เป็นฝ่ายหน้าพุทธองค์

ได้สร้างแลแต่เมืองคน

อดิเรกด้วยทิพย์อาหาร

ให้แก่พระ น ห้วฟง

ได้วิมานแก้วล้วนพรรณขาว

ร่าย

๑ พระเถระได้ฟัง

อิมเนื้ออิมใจ

ให้แจ้งสงสัย

๑ นางอันมาเบื่องขวา

รักมีเรื่องรอง

นางได้ปกครอง

แห่งท้าวอินทรา

จึงจะถามถึงบุญ

พระเถระด้วยพลัน

แห่งพระจอมธรรม

ผ่าน่านผ้าหม

ทำบุญซื้อใด

สรรเสริญหนักหนา

ถึงคุณสืบไป

ย่อมเหลืออันนัต

อาภรณ์ย่อมทอง

³³ ท้าวตรีเนตร ในที่นี้หมายถึง พระอินทร์.

³⁴ น่าจะเป็น ภูมิหนวด สอดทานจากพระมาลัยวัดราชบัลลังก์.

๑ ข้าพระจะแจ้ง	แถลงให้เต็มใจ	ขอพระมาลัย
จำไว้ให้เป็นผล	ของจงพระเจ้า	เล่าแก่ฝูงชน
ให้ทำกุศล	ดูเยี่ยงกันนา	
๑ จะใคร่พบพระไมตรี	มิช้า	เมื่อท่านเทศนา
ก็จะลุ่มดใจ	ข้าแต่พระเถร	ผู้ชื่อว่าพระมาลัย
ข้าพระจะไซ	บอกบุญสมภาร	
๑ แห้งนางทั้งหลาย	อันสร้างมานาน	พระตั้งใจปาน
ชื่นชมฟังเอา	นางฟ้าทั้งหลาย	เมื่อก่อนนั้นเล่า
เกิดเป็นนงเยาว์	ในโลกแดนดิน	
๑ วันพระน้อยใหญ่	นางได้จำศีล	ให้ข้าบาตรบิณฑ
จันหัน ³⁵ ทุกวัน	นางแต่งของไว้	ให้พระสงฆ์ฉัน
ผ้าเหลืองมีพรรณ	นางก็ให้เป็นทาน	
๑ ได้เครื่องประดับ	อันรุ่งเรืองรอง	ได้วิมารทอง
เลิศล้ำคณนา	เดชนางให้	สิ่งของเนืองนอง
มีพรรณเหลือ	อาภรณ์ย่อมทอง	
มังกร		
๑ พระเถรผู้ยิ่งใหญ่	ฟังอันสงส์	อิมเหลืออิมใจ
จึงถามปริศนา	อันอื่นสืบไป	พระเถรมาลัย
จึงกล่าววาทา		
๑ ดูกรเทพเฮอร์	ท่านกล่าวพิเศษ	ไพเราะหนักหนา
ขอเชิญท่านแจ้ง	แถลงบุญญา	นางอันมาหน้า
เป็นยศบริวาร		
๑ มีศรีมีแดง	แสงไสขวาลัย	สวยเทรีด ³⁶ ลังการ
ปานดังหรรษ	ขอเชิญท่านแจ้ง	แถลงบุญซึ่งบุญ
นางอันมาหน้า	เป็นยศบริวาร	
๑ ดูกรอินทรา	นางสวรรค์อันมา	เบื้องซ้ายพระศรีอาริย์
ทำสิ่งได้บ้าง	เมื่อก่อนได้สร้าง	สิ่งใดเป็นบุญ
๑ มีเครื่องประดับ	สำหรับองค์นาง	งามทั่วสรรพางค์
วิเศษบริบูรณ์	จึงมีรูปโฉม	โฉมพรรณอาดูร
ผ้าผ่อนเพิ่มพูน	อาภรณ์ย่อมแดง	
๑ มีทองตันแขน	นิ้วมือใส่แหวน	มีกรรมเป็นแสง
มีสร้อยสารเพชร	วิเศษเครื่องแดง	มีฤทธิกล้าแข็ง
ทำบุญซื้อใด		

³⁵ จันหัน - จังหัน.³⁶ เทรีด - [เชิด] น. เครื่องประดับศีรษะ รูปมงกุฎอย่างเตี้ย มีกรอบหน้า.

๑ เมื่อนั้นพระอินทร์ นางนาฏทั้งหลาย จึงได้พูนมา	จะบอกระบิล ³⁷ เบื่อง่ายเมตไตร	ระบอบบัดใจ บุญนางสร้างไว้
๑ พระอินทร์เสด็จอยู่ บอกบุญสมภาร มิให้พลาดพลั้ง	ในท่ามกลางหมู่ นางครานท่ามา	แห่งเทพเทวา จึงมีวาจา
๑ ข้าแต่พระเจ้า ข้าจะสำแดง บุญแห่งนางคราน	มาลัยผ่านเผ้า แห่งบุญปางหลัง	ขอพระเจ้าจงฟัง ขอพระเจ้าฟัง
๑ นางนาฏทั้งหลาย เมื่อก่อนกำเนิด เป็นนิจทุกวัน	อันมาเรียงราย เกิดในสังสาร	เบื่อง่ายพระศรีอารีย ได้สร้างสมภาร
๑ วันอุโบสถ ได้ถวายแป้งแดง แก่สงฆ์ทั้งหลาย	นางต่างกำหนด กับปิยจันทร์	อุตสาห์ฟังธรรม ให้ทานทุกวัน
๑ ฟังธรรมนางก็ได้บูชา กระแจะแลแป้ง ผู้เทศนาธรรม	ดอกไม้ไฉนา นางก็แต่งถวาย	มีพรรณราย บูชาภิปราย
๑ ถวายผ้าผืนแดง ถวายแก่พระพุทธ แก่ภิกขุสงฆ์	ดอกไม้มีแสง ถวายแก่พระธรรม	แก่นจันทร์แดงฉัน เป็นนิจทุกวัน
๑ นางทำปรากฏ มาได้ประสบ คือองค์พระศรีอารีย	ครั้นสิ้นกำหนด พบพระพุทธองค์	กองบุญตามส่ง ท่านผู้ยิ่งยง
๑ บุญนางจึงแต่ง มาได้สมบัติ ย่อมล้วนแดงฉาน	เครื่องประดับแต่ง ย่อมชัชวาลย์	ทุกแห่งตรการ ได้ทิพย์วิมาน

ฉันท

๑ พระเถรกล่าววาจา พระเถรสรรเสริญชม	ถามอินทราผู้อุดม สมภารเทพนางกัลยา
๑ เมื่อจะถามคำให้ยิ่ง ถามท้าวอัมรินทร์	จึงพระเถรเผยวาจา ให้รู้แจ้งแห่งคติ
๑ นางสาวรงค์ามสะพรั่ง ประกอบด้วยรัศมี	มาภายหลังพระไมตรี เชียวขจีดั่งแก้วนิลพรรณ

³⁷ ระบิล - เรื่อง, ความ, ฉบับ, อย่าง.

๑ อาภรณ์สร้อยเทริดแก้ว
 รัศมีแลสีสัน
 ๑ เมื่อนั้นท้าวไตรภพ
 จึงจะแจ้งบุญแห่งนาง
 ๑ ข้าแต่พระเถรเจ้า
 เมื่อก่อนนางศรัทธา
 ๑ นางจำศีลเป็นนิจทุกวัน
 ถวายดอกไม้อันหอมหวาน
 ๑ ถวายผ้าแลแพรพรรณ
 กลิ้งกลด³⁸ แลธงเทียว
 ๑ ครั้นตายได้มาเกิด
 ห้อมล้อมเจ้าจอมธรรม
 ๑ ดำแดงเนื้อใสศด
 ได้เครื่องประดับดี
 ๑ พระเถรได้ฟังอินทร์
 จึงถามยิ่งขึ้นไป
 ๑ ขอเชิญท่านเฉลย
 สมบัติพระเมตไตร
 ๑ พระอินทร์บอกมิปาน
 ยิ่งกว่าพระธรณี
 ๑ ไฉนตรัสพระโพธิสัตว์
 เจ้าจอมจะได้ทรง
 ๑ พระเจ้าจะเปิดโลก
 พระได้สร้างบุญสมภาร
 ๑ พระให้สมบัติโลก
 ให้สัตว์ทั่วธรณี
 ๑ ข้ามีอาจะกล่าวได้
 บารมีพระศรีอารีย
 ๑ เจ้าจอมจะสำเร็จ
 มาลัย น หัวเอย
 ๑ สมภารท่านเลิศล้ำ
 ข้าพระจะรำพึง
 ๑ พระแต่งทนต์พญไฉ
 ให้ท่านย้อมสมควร

งามพรายแพรว์เขียวทุกอัน
 ย่อมเขียวล้วนทั่วสรรพางค์
 ยอกรณบอกไปพลง
 นางทั้งหลายได้ทำมา
 ข้าจะเล่าตามปัญญา
 แต่อยู่ในโลกแดนดิน
 หมั่นฟังธรรมเป็นนิจทุกวัน
 ประทีปเทียนอันฉับเฉียว
 อันมีพรรณย้อมล้วนเขียว
 นางทั้งหลายบูชาธรรม
 เอากำเนิดในเมืองสวรรค์
 เป็นฝ่ายล่างพระไมตรี
 เห็นปรากฏงามมีศรี
 เขียวชวยขึ้นระรื่นใจ
 บอกออกสิ้นแถลงไข
 ด้วยสมบัติพระเมตไตร
 เผยว่าจว่าสืบไป
 ดุพิลึกใช้สามัญ
 แห่งสมภารพระไมตรี
 ได้แสนโกฏิเลิศยิ่งยง
 จะได้ตรัสเป็นพุทธองค์
 สัตว์ทั้งหลายเข้านิพพาน
 พ้นจากโอฆะสงสาร³⁹
 มากกว่าแสนพระธรณี
 เป็นยศโยคแกโลกีย
 อ้อมอกตื่นขึ้นใจบาน
 ท่านสร้างไว้มากแล้วนาน
 ข้าพเจ้ามีรู้ซึ่งเลย
 สร้อยสรพชรขึ้นชมเชย
 ข้าจะเล่าบมิถ้วนถึง
 พันจะรู้พันที่จะรำพึง
 จะบอกได้แต่สมควร
 ให้แก่โลกทั้งทั้งมวล
 มากกว่าโกฏิสงฆ์

³⁸ กลิ้งกลด - ร่ม ในที่นี้จะหมายถึง กลด เครื่องอัฐบริขารสำหรับพระพุทธรูป.

³⁹ โอฆะ - ห้วงน้ำคือสงสาร, ห้วงน้ำคือการเวียนว่ายตายเกิด, กิเลสอันมีดุจกระแสน้ำหลากท่วมใจสัตว์มี 4 คือ กาม ภพ ภูมิ อวิชชา.

๑ ส่วนองค์ผู้แต่งเล่า
ทำเพียรบารมีไว้
๑ สมเด็จพระเมตไตร
เธอจะโปรดอนาคา
๑ ทางสร้างซึ่งขันตี
เอนกกับปีโกฏิกลับ
๑ ไมตรีเจ้าจะโปรดสัตว์
ใจเหนี่ยวน่ายในกามคน
๑ นิจศีลท่านรักษา
ศีลห้าศีลแปดประการ
๑ ส่วนองค์ทรงผนวช
มากกว่ากับปีโกฏิกลับ
๑ ท่านสอนสัตว์ให้ทำทาน
ให้สัตว์ไปทางตรง
๑ สมเด็จพระเมตไตร
ให้เห็นอนิจจา
๑ พระเอาปัญญาอ้อม
ส่วนหน่อพระทศพล
๑ พระศรีอารียะโปรดสัตว์
ให้เห็นอนิจจา
๑ จักให้นิพานสมบัติ
ให้แจ้งในสงสาร
๑ ไมตรีท่านดั้นก
สมเด็จพระเมตไตร
๑ อนันต์อดิเรก
ได้ริเริ่มเพิ่มมานาน
๑ ไมตรีเจ้าผู้ปราษฎ
โนมน้อมสัตว์ไปสวรรค์
๑ จะโปรดสัตว์ให้โปรด
โลมสัตว์สั่งสอนไป
๑ พระเมตไตรรุ่งเรืองโชติ
ได้อันนตจักรวาล
๑ ไมตรีเจ้าใจกว้าง
พระไตรลักษณ์ท่านจะไข

พระผ่านเผ้าชื่อเมตไตร
ได้เอนกกับปีโกฏิกลับ
สร้างขันตีปารมิตา
ให้พ้นทุกข์ทั่วอนันต์
พระบารมีมากครามครัน
หลายชาติแล้วสร้างกุศล
ถึงอรหัตมรรคผล
ด้วยพระไตรลักษณ์ญาณ
ปลงศรัทธาใจขึ้นบาน
หมั่นรักษาเป็นนิจทุกวัน
เสด็จออกบวชรำเรียนธรรม
แต่ท่านได้บวชเป็นสงฆ์
อณาปราน⁴⁰ อ้นยังยง
ในอักขนิตตะ⁴¹ มหาพรหม
สอนสัตว์ไว้ทั่วโลก
จะให้ได้โสดาผล
มาห้อมล้อมสัตว์ทุกคน
จะให้พ้นจากโลก
จะให้ได้สัทธา⁴²
อันสมเพชในสงสาร
ให้แก่สัตว์ทั่วถิ่นฐาน
ให้สัตว์เห็นแจ้งแก่ใจ
ท่านไม่รักไม่ชิงใคร
ได้สร้างแล้วมากมายนาน
เป็นเอนกพ้นประมาณ
นับเอนกยิ่งอนันต์
อาจสามารถจะแปรรูป
พลันนิพพานเอนกสงไสย
ให้เสด็จตลอดพ้นทุกข์ภัย
พ้นจากทุกข์เข้านิพพาน
ท่านสร้างโพธิสมภาร
ยังล้นพ้นนี้ออกไป
จะบอกทางให้แจ้ง(ง)ใจ
ให้แจ้งใจสัตว์ทั้งหลาย

⁴⁰ อณาปราน - อานาปาน ย่อมาจากอานาปานสติ หมายถึง สติกำหนดลมหายใจเข้าออก.

⁴¹ อักขนิตตะ - อกนิษฐ์ หมายถึง รูปพรหมชั้นสูงสุดในพรหมสิบหกชั้น และเป็นสุทธาวาสภูมิชั้นสูงสุด.

⁴² สัทธา - สกทาคามี หมายถึงพระอรหันต์ผู้ได้บรรลุสกทาคามีผล, สกทาคามี ก็เขียน.

๑ หายใจเข้าหายใจออก
เมื่อได้แก่พระโพธิญาณ

เอาไตรลักษณ์เป็นกรรมฐาน
จะเอาไตรลักษณ์โปรดสัตว์ทั้งหลาย

เชิด

๗ เมื่อนั้นอินทราเจ้าไพโรชน⁴³
โพธิสัตว์มีสาม
๗ ผู้หนึ่งปัญญาเกือบข้าม
ปัญญาริกพุทธองค์
๗ ผู้หนึ่งอุตสาหะยิ่งยง
ชื่อวิริยาริกทรงนาม
๗ ผู้หนึ่งศรัทธาเกือบข้าม
ชื่อศรัทธาริกเจ้าจุมพล
๗ ลำโพธิสัตว์ทั้งสาม
มีสมภารสอสงไชย
๗ ได้แสนมหากำไร
ชื่อปัญญาริกทรงนาม
๗ ผู้สร้างสมภารมาไกล
กำไรแสนมหากลับ
๗ ผู้หนึ่งนั้นได้นามอนันต์
เหตุท่านอุตสาหะยิ่งยง
๗ ผู้สร้างสมภาร
กำไรแสนมหากลับ
๗ ไฉนเจ้าจอมงาม
ชื่อศรัทธาริกผู้เลิศไทร
๗ สร้างสมภารสิบอสงไชย
พระศรีอารีย์สร้างแล้วบริบูรณ์
๗ สมภารแห่งพระไมตรี
ในมหาสมุทรสาคร
๗ ได้กรรมฐานบวร
ประมาณคือสมุทรสาคร
๗ ข้าพเจ้าคือกระต่ายอยู่ดอน
ทั้งตัวข้าจะจมลงเลย
๗ สมภารพระศรีอารีย์
ข้าพเจ้าเล่าถวายก็เต็มที

จะบอกยุบล⁴⁴
จึงได้พระนาม
เมื่อตรัสเป็นพุทธองค์
จึงได้พระนาม
ผู้มีปัญญาเกือบข้าม
ผู้มีปัญญาเลิศไทร
ได้แสนอสงไชย
ชื่อวิริยาริกทรงธรรม์
สิบหกอสงไชย
ได้ทรงพระนาม
ยิ่งแสนกำไร
คือดังอันมี
เลิศกว่านั้นพัน
จะยั้งน้ำสาคร
ยังมากมาย

⁴³ ไพโรชน – ไพชน ตามศัพท์แปลว่า ที่เสียบ, ที่สรวัด, ที่ปราศจากผู้คน ในที่นี้เข้าใจว่าคัดลอกคลาดเคลื่อน ถ้าเป็น “ไพชยนต์” แปลว่า ชื่อรถและวิมานของพระอินทร์ ซึ่งจะได้ความหมายมากกว่า “ไพชน”.

⁴⁴ ยุบล – ข้อความ, เรื่องราว.

ฉันท จป ๓

๑ เมื่อนั้นพระศรีอารีย
เสด็จถึงพระเจดีย์
๑ ไหว้แล้วเดินทักษิณ
บูชาดอกไม้ทาน
๑ ลางนางเทพอัษร
กราบไหว้พระเจดีย์
๑ บ้างถอดพลอยเพชรไว้
น ลางนางถวายภูษา
๑ นางสาวรค์ถวายดอกไม้
ตามโคมรอบเจดีย์
๑ ตั้งไว้ในอากาศ
รอบคอบทั่วทิศา
๑ บ้างถวายกลิ้งกลตมาศ
เพดานดาชไหว
๑ แสงแก้วงามเดียรดาษ
ดั่งอาทิตย์แลจันทรา
๑ นางสาวรค์แต่ล้วนนางแมน⁴⁵
ถวายพระธาตุพุทธรองค์
๑ ของหอมฟุ้งตรลบ
เครื่องประทีปงามไสว
๑ ลางนางบำเรอขับ
ลางนางติดพิณสามสาย
๑ กลิ่นหอมฟุ้งตรลบ
เสียงเสนาะเพราะเอาใจ

มีบริวารย้อมสาวศรี
จึงก้มเกล้านมัสการ
ประนมกรทั้งแปดสถาน
เครื่องหอมธูปเทียนมี
ประนมกรอัญชลี
บ้างชมชื่นนฤทรรษ์
เครื่องลูบไล้ลงการ
ลางนางมาถวายแก้วมณี
ธูปเทียนไหว้ด้วยเปรมปรีดิ์
ตามประทีปด้วยน้ำหอม
งามเดียรดาษเรืองไสภา
เป็นบูชาเกลื่อนกล่นไป
ธงบรรธาตุแลธงไชย
นางทั้งหลายถวายบูชา
ทั้งอากาศเรืองไสภา
ด้วยรัศมีงามยิ่งยง
ถอดแก้วแหวนอันบรรจง
พระเกศาธาตุอันเลิศไตร
ทั่วพิภพทั้งตึงไตร
นางตั้งไว้เห็นเรื่องฉาย
ลางนางจิบรำบำถวาย
ดุริยดนตรีเพราะเอาใจ
ทั่วพิภพทั่วสหัสสนัย⁴⁶
ด้วยเสียงขับเพราะอุดม

⁴⁵ นางแมน – เทพธิดา หรือนางฟ้า.⁴⁶ ท้าวสหัสสนัย – ท้าวพันตา หมายถึงพระอินทร์.

เชิด

	๑ เมื่อนั้นพระศรีอารียะ มีโองการถามพระมัลลย์ ๑ มาถึงเมืองคนแลเมืองฟ้า เทพถ้วนหน้าเง้าพระเถรมาลัย ๑ เธอจะเอาอันใดในเมืองฟ้า บอกไปพลันอย่าทันท้าข้าจะหามแต่งถวาย ๑ พระมัลลย์ได้ฟังบิณาน รับโองการเจ้าพิภพจึงรับคำขานสอง ๑ บพิตรท่านครองสมบัติ ผู้จะตรัสเป็นพระเจ้า เรากล่าวให้บพิตรฟัง ๑ มหาบพิตรฟังดู เรามาแต่ชมพูทวีป ด้วยเร็วรีบมาไหว้พระเจดีย์ ๑ พลันจะให้ชมสมบัติแห่งบรมกษัตริย์ มหาเราจึงมาถึงสวรรค์ ฯ ราบ ฯ ๑ ข้าแต่พระเจ้า ผู้ชาวชมพู⁴⁷ เขากินเขาอยู่ ย่อมทำชื้อใด เขาย่อมประพฤติ กิจการสิ่งไร เลี้ยงชีพไป (ตามกิจดังฤา)	
---	--	---

(๑ พระเถรจึงถาม
ตามกิจแห่งตน
ด้วยเลี้ยงชีพชน

๑ ชาวชมพูทวีป
มั่งคั่งเป็นอันดี
लगคนยินดี

๑ คนผู้เป็นดี
มีทั่วโลกา
ผู้เป็นทุกขา

๑ ผู้อายุยืน
มีทั่วสากล
จรรู้เหตุผล

๑ ข้าแต่พระเถรเจ้า
ทำบุญอุทานใด
ชวนขวยจรณา

๑ คูรบพิตร
น้อยนัยน้อยหนา
ทั้งสองนี้ไซ้

๑ อันชั่วจึงทำ
ประดับอาตมา
จำศีลภาวนา

ว่าชาวชมพู
ชาวชมพูทิพย์
ยากจนพันใจ⁴⁸
लगคนเชื้อใจ
लगคนรูปงาม
लगคนพลันตาย
มีน้อยเดียวตาย
ผู้เป็นบรมสุข
มีมากเหลือหลาย
มีน้อยเดียวตาย
เราบอกดังนี้
แห่งชาวชมพู
ผู้เป็นครู
ถ้าว่าทำบาป
ดีดีไว้แก่คน

ชาวเมืองทุกวัน
ผู้คนทำบาป
ใครจะมากกว่ากัน
ซึ่งการกุศล
ที่ทำสุจริต
มีอันน้อยไป

เขากินเขาอยู่
เขาเป็นสนลวง

लगคนสุกใส
लगคนอัปรีย

คนยากทั้งหลาย
น้อยหนักน้อยหนา

คนผู้พลันตาย
แก่หน่อทศพล

บัดนี้ชาวชมพู
เหลือตรา

จะทำบุญนั้น
มีมากเหลือใจ

ดีดีไว้แก่ตน
มิได้ฉันทา

⁴⁷ คนที่อยู่อาศัยในชมพูทวีป.

⁴⁸ เพิ่มเติมจากฉบับสอบทาน พระมัลลย์ฉบับวัดราชบัลลังก์

ฉันท

๑ เมื่อนั้นพระศรีอารีย
เมื่อเขาทำอันใด
๑ เมื่อเขารักษาศีล
ชาวชมพูทวีปแลเขาทำ
๑ พระเถรเห็นเขาให้
รูปเทียนชวาลา
๑ เครื่องทานแลเสื่อสาด
เตียงตั้งที่นันทอน
๑ เครื่องทานทั้งสิบนี้ไซ้
กลางคนทำพยุพาย
๑ เครื่องทานทั้งนี้ไซ้
กลางคนหมั่นพึงธรรม
๑ กลางคนนิมนต์พระสงฆ์
กลางคนให้ชีวิตเป็นทาน
๑ กลางคนมักกวาดแผ้ว
สร้างวิหารไหว้พุทธา
๑ กลางคนได้ชุดสระ
ปลูกปราสาทไว้ให้ดี
๑ กลางคนแต่งของฉันท
กลางคนชวนกันมา
๑ กลางคนแต่งยาไว้
บ้างช่วยรักษาเขา
๑ กลางคนรักษาพ่อแม่
บ้างแต่งอนาพยาบาล
๑ บ้างภาวนาพระไตรลักษณ์
ตัดโลกโทษให้ปลดปล่อย
๑ ศิลห่าแลศีลแปด
ถวายข้าวสงฆ์ให้วัดถา
๑ กลางคนให้เครื่องตั้ง
ให้อัฐบริหาร
๑ ถวายจีวรผ้าพาดพับ
บารตกลดสำหรับสงฆ์
๑ กลางคนใจกุศล
(.....)

กล่าวโวหารถามพระมัลลย์
ชื่อว่าทานแลข้าวน้ำ
สิ่งอันใดแลเขาทำ
สิ่งชื่อใดในโลกา
แลข้าวน้ำแลวัดถา
ดวงดอกไม้หอมขจร
อาสนะลาดแลพุกหมอน
กุฏิฐานมีมากมาย
กลางคนให้สิ่งเดียวตาย
ได้ให้ทรัพย์ทั้งสิบอัน
มิให้ได้ทั้งสิบอัน
หมั่นจำศีลแลสมาทาน
ให้สวดมนต์เป็นนิจกาล
ผู้ใดใช่ไปรักษา
สร้างอาวาสแล้วดวา
โรงเทศนาแลกุฏิ
สร้างรูปพระแลเจดีย์
สร้างรูปพระในศาสนา
ขมนั่นอันโอชา
ผู้ใดตายไปช่วยเผา
บวชเป็นชีให้ไปเอา
ผู้เป็นพยาธิให้สำราญ
ปู้ยาแก้แลผงศปราน
แก้พระพุทธรูปพระสงฆ์
เพื่อจะหักน้ำใจลง
ตามพระเจ้าเทศนา
ศีลสิบอันหมั่นรักษา
จตุปัจจัยให้เป็นทาน
มานั่งกังวลาชเพดาน
ด้วยศรัทธาอันยืนยง
รัตตคตสับแลสบง
มีตโกณผมแลเข็มผ้าเครื่องดี
บวชลูกตนให้เป็นชี
.....)⁴⁹

⁴⁹ ต้นฉบับขาดหายไป.

๑ กลางคนใจตระหนี่
เอาแต่จิตเอาแต่ใจ
๑ สรรพบุญทุกประการ
ฝูงคนในแดนดิน
๑ มาลัยเทพเณร
คนบาปแต่ปางหลัง

บ่คลีทรัพย์สินให้แก่ใคร
โมทนาด้วยท่านเป็นอาจิม
ศีลแลทานเข้ากระทำศีล
เขาได้ทำตามกำลัง
บอกให้พระไมตรีฟัง
ให้รู้เรื่องชาวชมพู

รวบ

๑ พระโพธิสัตว์
ยินดีปรีดา
.....)⁵⁰

๑ ไพเราะหนักหนา
ชาวชมพูทวีป
พระศรีอาริย์ไมตรี

๑ เขาปรารถนา
สมเด็จพระศรีอาริย์
ขอได้มรรคผล

๑ เขาทำบุญแล้ว
พระศรีอาริย์ไมตรี
ขอบวชเป็นชี

๑ เขาปรารถนา
สมเด็จพระศรีอาริย์
ขอเป็นบริวาร

๑ ชาวชมพูทวีป
พระไมตรีจอมธรรม
ขอเป็นอรหันต์

ฟังพระมาลัยตรัส
จึงกล่าวสาธุ

พระเณรบอกมา
จำศีลให้ท่าน

เนื่องนิจทุกวัน
จะพบท่าน
อย่าได้คลาดคลา

เขาปรารถนา
เมื่อท่านได้ตรัส
ขอสู่อรหันต์

เนื่องนิจทุกวัน
ถ้าพระจะเที่ยว
ท่านเมื่อเสด็จมา

เขาย่อมบ่นหา
เมื่อท่านเป็นพระ
ศาสนาพระศรีอาริย์

อัมเน้ออัมใจ
(.....)

ข้าแจ้งทุกประการ
เขาชื่นใจบาน

ถ้าเจ้าจอมธรรม
เมื่อเป็นทศพล

ขอพบศาสนา
เป็นพระมุนี

ถ้าเจ้าจอมธรรม
สร้างโพธิสมภาร

ขอพบศาสนา
ขอได้พบพาน

ฉันท

๑ เมื่อนั้นพระศรีอาริย์
จึงตรัสว่าพระมาลัย

๑ จึงสั่งพระมาลัย
ท่านจะนำเอาคดี

๑ ว่าพระโพธิสัตว์
ได้ยินว่าฝูงคน

๑ ทำแล้วปรารถนา
ได้ยินแล้วก็ขึ้นบาน

ฟังอาการก็เต็มใจ
ผู้เป็นเจ้ากล่าวเพราะดี
ถ้าจะไปโนโลกีย
ดังนี้บอกแก่ฝูงคน
ฝูงจะตรัสเป็นทศพล
ทำกุศลสร้างสมภาร
จะขอพบพระศรีอาริย์
หลุดภัยก็เปรมปรีดี

⁵⁰ ต้นฉบับขาดหายไป.

๑ ท่านตรัสสั่งให้รู้
 จะใคร่พบพระไมตรี
 ๑ ให้หญิงชายทั้งหลาย
 ให้จำศีลให้เป็นคุณ
 ๑ ผู้ใดจะขอพบ
 ให้ผู้นั้นเร่งบรรจง
 ๑ อย่าได้ทำร้ายกาย
 อย่าทำเป็นสนลวน
 ๑ ถ้าผู้ใดจะใคร่สบ
 อย่าทำบาปอันฉกรรจ์
 ๑ อย่าลักทรัพย์สิ่งสินท่าน
 อย่ากินเหล้าเมาสุรา
 ๑ ถ้าผู้ใดจะใคร่ทัน
 ผู้คนทั้งหลายเอ๋ย
 ๑ ผู้ใดจะใคร่ไหว
 ให้(ฟัง)พระมหา
 ๑ ฟังบาลีพระเทศนา
 ข้าวบิณฑขมนั้น
 ๑ ฉัตรธงเพดานกัน
 ประทีปธูปเทียนราย
 ๑ ดอกบัวหลวงแลบัวขาว
 ดอกอุบลอันขาวศรี
 ๑ ดอกไม้ขาวบริสุทธิ์
 สิ่งละพันถวายเป็นบูชา
 ๑ อย่าได้โกรธอย่าเป็นผลาญ
 อย่าได้ทำอนาทร
 ๑ ผู้ใดจะใคร่พบ
 พระสงฆ์แลนางชี
 ๑ อย่าตัดไม้พระมหาโพธิ
 รูปพระปฎิมากรนั้น
 ๑ ชื่อว่าทรัพย์แลของสงฆ์
 พ่อแม่แลตายาย
 ๑ ผู้ใดจะใคร่เฝ้า
 อย่าได้มีใจตระหนี่
 ๑ ผู้ใดแลร้ายกาจ
 ผู้นั้นจะทุกข์ทน
 ๑ พระเถรรับโอองการ
 ให้ออกแก่ชาวโลกา

ว่าผู้ใดในโลกีย
 พระศรีอารียผู้มีคุณ
 เร่งชวนชวายุกระทำบุญ
 ให้ฟังธรรมให้หัวพระสงฆ์
 ขอประสพพระพุทธรงค์
 ทำบุญแล้วเร่งแผ่ผล
 อย่าประมาทลิมกุศล
 อย่าผิดพ้องหมองใจกัน
 จะขอพบเจ้าจอมธรรม
 คือปาณาติปาตา
 อย่าเป็นผลาญของเขามา
 ผู้กินนั้นมิทันพระมาลัย
 เมื่อท่านเป็นพระชมเชย
 อย่าได้ล่วงกาเมสุมิฉา
 เมื่อท่านได้เป็นศาสดา
 เวสสันดรจบทั้งพัน
 ฟังคาถาทั้งพัน
 ทุกสิ่งอันจงมั่นหมาย
 รูปภาพนั้นผูกแขวนถวายเป็น
 ดอกไม้เพลิงเรืองรัศมี
 ดอกสามหาวจงกลนี้
 นิลุบลดอกมณฑา
 ดอกสัตตบุษย์แดงจนา
 มหาชาติเวสสันดร
 ชีวิตท่านให้ม้วยมรณ
 แก่ภิกษุแลนางชี
 ใครให้วันบพระไมตรี
 อย่ายุยงให้ผิดกัน
 อย่าฆ่าตีพระอรหันต์
 อย่าได้ล้างให้ทำลาย
 อย่าปลดปลงกระทำความ
 อย่าทำร้ายอย่าฆ่าตี
 องค์พระเจ้าพระไมตรี
 อย่าประมาทลิมกุศล
 แลประมาทมาลิมตน
 มีพบพานเมื่อท่านเสด็จมา
 พระศรีอารียมิทันช้า
 ท้าวทั้งโลกชาวชมพู

๑ เมื่อพระโพธิสัตว์
เราจะบอกชาวชมพู
๑ เออพ่อคำข้าสั่ง
มาลัย น หัวเอย
๑ อันใดคำข้าสั่ง
ขอพระได้กรุณา
๑ บพิตรเราจะบอก
เราจะบอกพระเมตไตร
๑ เมื่อนั้นชาวชมพู
จะไหว้จะวันทา
๑ อันหนึ่งโสดนะบพิตร
จะใคร่นบเจ้าจอมไตร
๑ ว่าบพิตรพระศรีอารีย
ท่านเสด็จมาโปรดเรา
๑ ครั้นว่าเราจะบอก
พระจะไปขณะใด
๑ ขอบพิตรจะแจ้งแท้
ให้รู้จักซึ่งลำนาว
๑ พระจะตรัสขณะใด
เทศนาจงให้รู้
๑ เมื่อเขาจะถามเรา
ความชอบด้วยอชฌาศัย

เธอจะตรัสสั่งให้รู้
ให้เขารื่นชื่นชมเชย
ขอพระเถรอย่าลืมเลย
ขอพระบอกจงหนักหนา
ขอพระเถรอย่าคลาดคลา
บอกผู้โลกทั่วแดนไตร
มหรรษาขอยาร้อนใจ
ท่านตรัสสั่งแก่เรา
ชื่นชมอยู่หฤหรรษา
จะพูนเพิ่มเติมบุญไป
ชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายใด
เขาจะไหว้จะถามเรา
ผู้ทรงญาณอันผ่านเฝ้า
ในกาลเมื่อขณะใด
ให้แจ้งออกซึ่งสงสัย
เรามิแจ้งแก่ใจเรา
เราจะแก้บอกแก่เขา
เมื่อท่านได้เป็นสัพพัญญู
ขอบพิตรได้เอ็นดู
ซึ่งคดีให้แจ้งใจ
จะบอกเล่าจงนับไว้
เมื่อท่านได้เป็นชินสีห์

ราบ

๓ เมื่อนั้นพระศรี
แก่พระมาลัย
จะทำบุญไซ้
๓ เมื่อศาสนา
จะถอยน้อยไป
บ่มักลับมีขาม
๓ ชีคร้านให้ทาน
คุณแก้วสามประการ
อย่าได้ปรารมภ์
๑ แม่บังเกิดเกล้า
เสพด้วยแม่คน
เสพด้วยกามกล

อารียไมตรี
ฝูงคนทั้งหลาย
น้อยนุกน้อยหนา
แห่งพระโคตม
ชวนกันทำบาป
ทำบาปบ่มิระราย
จำศีลภาวนา
ข้าพเจ้าบอก
เข้าตลอดกอดกาย
แม่บ้านน้ำอา
เป็นคนโง่งเงง

จะบอกคดี
ทำบาปเหลือใจ
จะเศร้าจะจม
ยุ่งหยาบเหลือหลาย
ชีคร้านอุตส่าห์
บอกให้เข้าใจ
บ่มักลับมีอาย
เป็นโกลาหล

๑ เสพด้วยนางชี	บ่มีกลัวบ่มีเกรง	มัวเมาสงสาร
ด้วยแม่เมียเอง	ผ้าแดนรุกแดน	ดุจหมาหมา
บ่มีรู้ความอาย	ดุจสัตว์เดียรฉาน	
๑ อยู่ด้วยลูกสาว	แล้วบ่มีนาน	มัวเมาสงสาร
ด้วยแม่เมียเอง	พี่เลี้ยงนางนม	สมเสพครั้นเครง
บาปดั่งนี้เอง	บ่มีได้อดสู	
๑ มัวเมาสงสาร	บ่มีคิดดู	ทำดุจหมาหมา
แพะแกะเดียรฉาน	ครั้นถึงดั่งนี้	ฝูงโลกสงสาร
อายุบ่มีนาน	พลันสิ้นชีพชน	
๑ ครั้นตายไปตก	นรกสนลวงน	เจ็บปวดเหลือทน
เพราะคนอาธรรม	อยู่ในนรก	ยืนได้ถึงกลับ
เพราะใจอาธรรม	เสพด้วยมาตา	
๑ พี่เลี้ยงลูกเลี้ยง	สมเสพกามา	มัวเมาตันทา
บ่มีความละอาย	บาปนั้นมากนัก	อัปลักขณ์เหลือหลาย
อายุสมจึงกลาย	ถอยร่อยปี่ลง	
๑ แปรธรรมดั่งนี้	นักปราชญ์ผู้ใจตรง	แต่งตามพุทธรองค์
พระเจ้าเทศนา	ในพระคำภีร์	ทมิฬนิกาย
ไขอรรถออกมา	ชื่อกาอธิธรรม	
๑ ผู้ใดบ่มีเชื่อ	บ่มีกลัวบ่มียำ	ผู้นั้นถึงกรรม
จะไปบอขาย	ผู้ใดเสียบาป	บาปนั้นจึงกลาย
มิได้ชวนขาย	เพราะทำอนาปธาน	
๑ ตัดบาปจงขาด	อย่าคบคนพาล	เจริญกรรมฐาน
พรหมวิหารพุทธรคุณ	เจริญเป็นนิจ	กระทำกิจเพิ่มพูน
หายบาปเพราะบุญ	เพราะกิจหกอัน	
๑ อายุสมจึงถอย	น้อยไปทุกวัน	ถึงกำหนดสิบปี
พลันตาย	เด็กเล็กสี่เดือน	ทั้งหญิงชาย
กลัวกันชวนขาย	มีผิวมีเมีย	
๑ หญิงเล็กสี่เดือน	แต่งเนื้อแต่งตัว	ขายสี่เดือนมัว
มีเมียทันใจ	ครั้นถึงห้าเดือน	เกิดลูกสืบสาย
ลูกนั้นจึงไหน	สี่เดือนโดยพลัน	
๑ บาปกรรมดั่งนี้	อายุสมจึงพลัน	เร่งสิ้นอาสัณ
สิบปีม้วยมรณา	บาปกรรมดั่งนี้	ทั่วทั้งดินแดน
ไหนเท่าลูกอ่อน	สี่ปีห้าปี	
๑ ทั้งข้างทั้งมา	รู้ความอันมี	เล็กทั่วธรณี
ร้ายกาจหนักหนา	ฝูงคนเบาบาง	ห่างทั่วทิศา
เดียรฉานนานา	มีทั่วถิ่นฐาน	

๑ ผูกคนทั้งหลาย	จึงเกิดใจมาร	ฆาตกรรมรุกราน
รบพุ่งแทงฟัน	สำคัญว่าเนื้อ	จะใคร่แทงฟัน
กินเนื้อแห่งกัน	ชื่อมิดคสฺสญญ	
๑ จับไว้แต่ไม้	จะโลบายดี	กลับเป็นกุลี
หอกดาบแทงใจ	ไล่แทงฆ่าฟัน	กันตายตาชไป
ฉิบหายบรรลัย	ทั่วทั้งชมพู	
๑ ฆ่ากันม้วยมุต	สิ้นสุดเป็นผี	สกลปฐพี
ย้อมฝีกายกอง	เลือดเน่าเนื้อเน่า	ซากฝีกายกอง
ซากผีเนืองนอง	ทั่วทั้งธรณี	
๑ เลือดให้หากัน	มันเชื่อมไปสู่	ทั่วทั้งชมพู
ดุน้ำไหลนอง	เอน์ดอนาถ	ตายกลาดกุกอง
น้ำเลือดน้ำหนอง	ทั่วทั้งปฐพี	
๑ ผู้ใดไปเร้น	ในถ้ำคีรี	คนเดียวหลบลิ
อยู่ชอกหินผา	ถ้าอยู่คนเดียว	จากความมรณา
เพราะอยู่เอยา	เอโกคนเดียว	
๑ ครั้นอยู่สองคน	บังเกิดฉับเดียว	ฆ่ากันบัดเดียว
เองตายกุดาย	ถ้าอยู่คนเดียว	ไม่เห็นใครคลาย
รอดจากความตาย	เพราะเร้นลับไป	
๑ ครั้นถ้วนเจ็ดวัน	ฆ่ากันแล้วไซ้	ไม่เห็นใครใคร
จะรอดถึงสอง	ผูกคนนั้นอยู่	จึงตรึงจึงตรอง
ชวนกันแล้วตรอง	ปีพาสึกขา	
๑ เดชะจำศีล	เมตตภาวนา	เมตตตั้งขึ้นมา
ฝนตกเจ็ดราตรี	ซากผีลอยไป	ตกในที่
ทั่วทั้งธรณี	บริสุทธ์หมดใส	
๑ แต่นั้นผูกคน	ดำรงจิตใจ	จำเริญขึ้นไป
ให้ทานจำศีล	ทำฝนมธุรส	ตกลงไหลริน
ให้เป็นของกิน	แก่คนทั้งหลาย	
๑ ทำฝนชองหอม	แก้วแหวนเงินทอง	ตกลงเนืองนอง
ถ้วนทั้งเจ็ดวัน	ทำฝนข้าวเปลือก	ข้าวสารหลายพัน
ตกลงเจ็ดวัน	เกลื่อนทั่วธรณี	
๑ ทำฝนผ้าผ่อน	แพร่พรณอันดี	ตกเจ็ดราตรี
ย้อมงามบวร	เพื่อจะให้เป็นเครื่อง	นุ่งหม้ออาภรณ์
ให้เดินเที่ยวจร	กันความละอาย	
๑ ทำฝนภาชนะ	น้อยใหญ่มากมาย	ตกลงเหลือหลาย
เจ็ดวันบริบูรณ์	เป็นเครื่องใช้สอย	แห่งคนทั้งมวล
ให้ครบบริบูรณ์	จะได้ป้องกัน	

๑ ทำฝนรัตนะ	แก้วเจ็ดประการ	ตกลงในสถาน
ทั่วทั้งสากล	เพื่อจะให้สิริ	สวัสดิมงคล
ทั่วทั้งสากล	ชมพูทวีป	
๑ เดชะให้ทาน	จำศีลภาวนา	ฝนตกเจ็ดท่า
ถ้วนทั้งเจ็ดวัน	เดชะพระสูตร	พระวินัยอภิธรรม
ฝูงคนทั้งนั้น	ยืนยืนขึ้นไป	

ฉันท

๑ เดชะอยู่ในธรรม	ลูกหลานนั้นยิ่งยงยินดี
ละร้อยละร้อยขึ้นละปี	ถึงยี่สิบก็เต็มใจ
๑ บุญญาเย่สิบปี	จำเรียดเป็นสุขไชย
สามสิบสี่สิบขึ้นไป	เร่งจำเรียดเป็นอารมณ์
๑ ลูกหลานได้สามสิบปี	ยืนอยู่ดีเร่งสั่งสม
สี่สิบปีก็ขึ้นชม	เร่งจำศีลภาวนา
๑ ยืนห้าสิบพระวัสสา	เร่งทำบุญยิ่งขึ้นไป
หกสิบเจ็ดสิบพระวัสสา	เพราะเดชะแผ่ไมตรี
๑ ตายายเจ็ดสิบปี	ลูกหลานนั้นแปดสิบปี
ยืนได้เพราะน้ำใจดี	ยิ่งทวีถึงเก้าสิบ
๑ บุญญาเก้าสิบปี	ลูกหลานนี้ถึงร้อยพระวัสสา
เดชะภาวนา	พรหมวิหารถ้วนทั้งสี่
๑ สองร้อยสามร้อย	สี่ร้อยปีแลห้าร้อยหกร้อยปี
ยิ่งทวีถึงพันปี	จำเรียดศิริสวัสดิ์ทุกวัน
๑ สองพันสามพันสี่พัน	ยิ่งขึ้นไปถึงห้าพัน
เดชะอยู่ในธรรม	ดุจดั่งพรหมวิหาร
๑ หกพันเจ็ดพันแปดพันเก้าพัน	ถึงหมื่นปีเป็นสุขไส
สองหมื่นสามหมื่นขึ้นไป	ถึงแล้วปีอายุสมนา
๑ ถึงแสนถึงล้านโกฏิ	ยืนนั้นโสดยืนสำราญ
ฝูงคนทั่วดินแดน	บมิรู้ถึงซึ่งมรณา
๑ ถ้าจะนับให้รู้แม่น	ร้อยแห่งแสนโกฏิตรา
ฝูงคนในโลกา	ยืนเท่าถึงสองไชย
๑ ฝูงคนทั้งชมพู	ขึ้นชมอยู่เป็นสุขไส
อยู่สนุกสำราญใจ	มิรู้จักพระอนิจจา

ราบ

๑ เมื่อนั้นฝูงสัตว์	ทั่วทั้งสากล	บมิรู้เหตุผล
อันจะมรณา	ย่อมมาลืมนคน	ประมาทนักหนา
จำศีลภาวนา	บมิทำเลย	

๑ ว่าเราเป็นสุข	สนุกชมเชย	เราท่านทั้งหลายเอ๋ย
ทำบุญไปไย	แต่นั้นอายุสม์	จึงถอยน้อยไป
ถอยจากอสงไขย	ถอยไปทุกวัน	
๑ ผูกคนทั้งหลาย	เจรจาด้วยกัน	ปมรู้ถึงธรรม์
มีใจสงสัย	ว่าเออผีตาย	นี้เป็นฉันท
ชื่อว่าความไข	ฉันทใดเล่า	
๑ ฉันทเป็นทุกข์	พยาธิโรค	เรานี้ปรารถนา
จะใครู้เห็น	ชื่อว่าปมเที่ยง	ว่าบ่อนเป็น
ปมรู้ปมเห็น	ความไขความตาย	
๑ ในเมื่อผูกคน	ลืมนคนทั้งหลาย	จึงใช้จึงตาย
พลัดพรากจากกัน	แต่นั้นอายุสม์	น้อยไปทุกวัน
กำหนดอายุสม์นั้น	แปดหมื่นหมื่นคง	
๑ เมื่อนั้นพระศรีอาริย์	ไมตรีผู้ยง	ท่านเสด็จลง
มาโปรดสัตว์ทั้งหลาย	จะสั่งสอนสัตว์	โดยอรรธาธิบาย
ให้คนทั้งหลาย	พ้นบ่วงมารไป	

ฉันท

๑ เมื่อนั้นชาวชมพู	ชื่นชมอยู่สุขทั้งผอง
ไพบูลย์ด้วยเงินทอง	เกิดทุนทรัพย์กลับมั่งมี
๑ แผ่นดินเสมือนคนปราบ	ราบกว่าราบดั่งหน้ากลองศรี
หญ้าแพรกยาวสองคุลี	เขียวมีศรีงามบรรจง
๑ น้ำไหลขึ้นข้างหนึ่ง	ปากข้างหนึ่งก็ไหลลง
เต็มเปี่ยมเลี่ยมสระสง	เพียงขอบฝั่งอยู่อาจิน
๑ บ່พร่องปล้นนัก	แต่พอกากันลงกิน
เต็มอยู่เป็นอาจิน	ใสบริสุทธิ์เห็นตัวปลา
๑ ไมตรีเจ้าใจสุทธิ	หน่อพระพุทธจะลงมา
ตรัสเป็นพระศาสดา	โปรดฝูงโลกเข้าสู่นคร
๑ คนทั้งหลายจะได้ฟัง	ธรรมพระเจ้าตรัสสั่งสอน
จะลู่ถึงพระนคร	ให้จากโอฆะสงสารไป
๑ เมื่อนั้นพระไมตรี	ตรัสบอกคติแก่พระมาลัย
ในกาลเมื่อขณะใด	ถึงวันสันตฤดู
๑ ฝนตกหัววันตก	หัววันตกเป็นเที่ยงอยู่
ครันคิมหันตฤดู	ตกเป็นเที่ยงธรรม์
๑ ครันถึงเหมันตฤดู	สิบหัววันสิบหัววัน
ตกลงเป็นเที่ยงธรรม์	เป็นกำหนดดังนี้ไป
๑ ตกแต่คำถึงเที่ยงคืน	ครันค่อนข้างสว่างไสว
เป็นธรรมดาอัตราไป	แท้ดั่งนับแปรปรวน

๑ เป็นปรกติดอยู่ดังนี้
 พระองค์เจ้าจะเผยแผ่
 ๑ ถ้าอยู่ได้จะใคร่พบ
 จำเรณูศีลภาวนา
 ๑ เมื่อใดแลกิ่งไม้
 มีดอกทุกฤดู
 ๑ มีผลทุกกิ่งพร้อม
 มีพรรณอันนานา
 ๑ เมื่อใดชาวชมพู
 รัชสนิพคือเผ่าพันธุ์
 ๑ เสือกสนปนกันอยู่
 บ้านเรือนอยู่บมิไกล
 ๑ คราที่นั้นข้าจะไป
 จะโปรดสัตว์ให้ไปสวรรค์
 ๑ เมื่อใดคนทั้งหลาย
 เสวยโภชนาหาร
 ๑ รำกรพรชื่นชม
 เล่นสนุกสุขนินทร์
 ๑ สีสอแลพิ้งพิ้ง
 มีฆ้องแลกลองไชย
 ๑ เมื่อใดแลฝูงคน
 เสมือนหนึ่งเทพในนิมาน
 ๑ มีข้าวน้ำผ้าผ่อนทิพย์
 แก้วแหวนมากครามครัน
 ๑ คราที่นั้นแลนะพ่อ
 คราที่นั้นข้าจะไป
 ๑ ครั้นแล้วจะเทศนา
 คราที่นั้นคนทั้งหลาย
 ๑ เมื่อใดหญิงแลชาย
 เทร็ดแก้ววามตระการ
 ๑ นุ่งห่มสมเรื่องรอง
 เทร็ดสร้อยประดับองค์
 ๑ คราที่นั้นข้าจะไป
 จะลงไปดินแดน
 ๑ ผู้ใดจะใคร่พบ
 ให้ผู้นั้นทำอนาปราน
 ๑ ให้บริกรรมว่าอนิจจา
 เอาสิ่งนี้ภาวนา

พระโมตริเจ้าจะมา
 ไชยคลังธรรมเทศนา
 พระศรีอารีย์เมื่อจะมา
 จึงจะพบพระสัพพัญญู
 แลต้นไม้สะพุ่มอยู่
 งามสะพรั่งทุกพฤกษา
 พวงโน้มน้อมค้อมลงมา
 รสเอมโอชาทั้งหวานมัน
 ะรินอยู่เกลื่อนหากัน
 ดังพื้นองอันชื่นใจ
 ดังไม้้อแลไม้ไผ่
 แต่พอไต่บินถึงกัน
 พระมาลัยเจ้าอรหันต์
 ให้ลูพลันถึงนิพพาน
 แสนสบายสุขสำราญ
 ด้วยน้ำผึ้งอันหวานมัน
 เสี่ยงระมดั่งเมืองสวรรค์
 เครื่องใช้สอยเอนกไป
 ด้วยแตรสังข์กังสดาล
 ดุริยดนตรีเล่นสำราญ
 ไม่พบบนเครื่องสังคราน
 บ่ได้เบียดมาเบียดกัน
 เสมือนหนึ่งเทพในสวรรค์
 เครื่องใช้สอยเอนกสงไชย
 ขอพระเถรอย่าร้อนใจ
 โปรดผูกโลกทั้งหญิงชาย
 เผยวาจาโปรดเปรมปราย
 จะหน่ายรูปเข้านิพพาน
 มีมากมายด้วยสังวาลย์
 ขอนทรัพย์แล้ววามตระการ
 ย่อมล้วนทองงามบรรจง
 คือดังเทพในเมืองแมน
 พระมาลัยอย่าได้แคลน
 จะโปรดสัตว์ในสงสาร
 ใครไหว้นบพระศรีอารีย์
 กรรมฐานแลภาวนา
 ว่าทุกขว่าอนัตตา
 จึงจะพบพระศรีอารีย์

๑ เมื่อใดคนในโลกีย์
 บัณฑิตทำสาธยาย
 ๑ คนรักกันท่านรักกัน
 เป็นมิตรสนิทกัน
 ๑ คราที่นั้นข้าจะไป
 จะเอาธรรมมาสั่งสอน
 ๑ จะให้ถึงโสดา
 ให้ถึงอรหัตตา
 ๑ เมื่อใดผิวแลเมื่อย
 ผิวเดียวเมื่อยเดียวรวมสงสาร
 ๑ ร้อยวันรับรู้เถียง
 มากน้อยกินด้วยกัน
 ๑ เมื่อใดหญิงแลชาย
 เลี้ยงชีวิตด้วยต้นไม้
 ๑ บ่หอนค้ำบ่หอนขาย
 เกษมสุขสนุกทุกคน
 ๑ คราที่นั้นข้าจะไป
 จะโปรดฝูงประชา
 ๑ เมื่อใดกาแลนกเต้า
 แมวแลหนูอยู่สันทัน⁵¹
 ๑ ราชสีห์เสื่อสัตว์ป่า
 งูแลกบบ่ขบขัน
 ๑ ผีเสื้อ⁵² แลสุรกาย
 บัณฑิตเบียดเบียนผลาญ
 ๑ คราที่นั้นข้าจะไป
 จะโปรดสัตว์ทั่วบริเวณ
 ๑ ผู้ใดจะใคร่พบ
 ให้เร่งสร้างสมภาร
 ๑ คราที่นั้นผู้เป็นเจ้า
 จะโปรดสัตว์ทั่วแดนไตร
 ๑ ผู้ใดจะใคร่เห็น
 ให้จำเรณูศีลแลทาน
 ๑ ผู้ใดใคร่มีสักการ
 ให้ตามคำสั่งสอน

บ่ราวีเบียดเบียนกัน
 บ่รุกรานฆ่าราวี
 ดังพี่น้องพวกเผ่าพันธุ์
 เหมือนหนึ่งใจทั่วดินแดน
 พระมาลัยผู้บวร
 สัตว์ทั้งหลายพ้นทุกข์
 สักกิทาคนาคา
 ปฐมโมกข์เข้าสู่นิพพาน
 บ่ละเลยอยู่สำราญ
 บ่เหนี่ยวหน่ายคลายรักกัน
 เรียงหน้าสู่อยู่เป็นธรรม
 เป็นสุขเกษมเปรมปรดีไป
 บ่ชวนชวายเป็นนาไร่
 กรรมพฤษาอันมีผล
 บ่ชวนชวายเป็นทั้งวัน
 ทักลปพฤษาสนุกหนักหนา
 ในมนุษย์โลกาย
 ให้พ้นทุกข์สุขสำราญ
 เข้ามาอยู่ไม่เบียดกัน
 ไม่เกลียดกันเบียดเบียนผลาญ
 บ่หึงสาทำร้ายกัน
 ไม่ผูกพันเป็นอาหาร
 สัตว์ทั้งหลายบ่ขังกัน
 รุกรานกันให้เป็นเวร
 พระมาลัยมหาเถร
 ไตรพิภพเข้าสู่นิพพาน
 ใคร่ประสพพระศรีอารีย
 ศีลแลทานสร้างสืบไป
 ข้านี้เล่าจะลงไป
 บ่ายหน้าไปสู่นิพพาน
 เมื่อท่านเป็นพระศรีอารีย
 พรหมวิหารพระสั่งสอน
 พระศรีอารียผู้บวร
 อันกล่าวมาบัดเดียวตร

⁵¹ สันถ์ – สันถะ หมายถึงการนิยมชมชอบกัน, การสรรเสริญซึ่งกันและกัน, ความเป็นมิตรสนิทสนมกัน.

⁵² ผีเสื้อ – ยักษ์.

๑ ผู้ผู้เดียวเมียผู้เดียว
จึงจะพบพระทศพล

ผู้ละคนเมียละคน
จะพ้นทุกข์ไม่เหลือลือ

ฉบับวัดดอนขนาท ⁵³		ฉบับวัดราชบัลลังก์ ⁵⁴	
๑ เมื่อใดข้าวละเม็ด	พืชหน่อนะพันหน่อ	๑ เมื่อใดข้าวละเม็ด	พืชหน่อกอไผ่
ละหน่อละหน่อได้พันกอ	สองร้อยเจ็ดสิบสองเกียน	ละหน่อละหน่อพันกอออกไป	มีลำได้ถึงพันลำ
๑ ละล้าละล้าได้พันรวง	ละรวงละรวงดังแกล้ง	๑ ละล้าละล้าได้พันรวง	ละรวงละรวงดังแกล้ง
สรรพ		ทำ	
ละรวงรวงได้สองพัน	งามสถิตเป็นเสถียร	สองทะนานพันอันล้นลำ	งามสถิตแลเสถียร
๑ สิบหกสัตรวอันได้เลี้ยง	ยังเหลือเล่าแปดทะนาน	๑ ข้าวเม็ดเดียวได้สองพัน	สองร้อยเจ็ดสิบสอง
คราที่นั้นข้าจะไป	พระมัลลย์อย่าสงกา	เกวียน	
		สิบหกสัศเต็มสังเวียน	ยังเหลือนั้นแปดทะนาน
๑ พืชหน่นั้นหากเกิดเอง	บ่พักปลูกบ่พักหว่าน	๑ พืชหน่นั้นหากเป็นเอง	บ่มีพักปลูกบ่มีพักหว่าน
ครันสุกเป็นข้าวสาร	ชาวบริสุทธ์เป็นธรรมดา	ครันสุกเป็นข้าวสาร	ชาวบริสุทธ์เป็นธรรมดา
๑ จะโปรดมนุษย์แลเทวา	ไตรพิภพให้รุ่งเรือง	๑ คราที่นั้นข้าจะไป	พระมัลลย์อย่าสงกา
บ่มีเบียดเบียนโกรธโกรธา	บ่หิงสาแก่กันพยาบาทกัน	จะโปรดทั่วโลก	ไตรพิภพให้รุ่งเรือง
๑ เมื่อใดคนทั้งหลาย	บ่ชิงบ้านบ่ชิงเมือง	๑ เมื่อใดคนทั้งหลาย	บ่ชิงบ้านบ่ชิงเมือง
บ่ชิงกันให้แค้นเคือง	บ่ชิงไร่บ่ชิงนา	๑ บ่มีได้ให้รำคาญเคือง	มีทุนทรัพย์แบ่งให้กัน
๑ บ่มีเบียดเบียนโกรธโกรธา	บ่หิงสาแก่กันพยาบาทกัน	๑ บ่มีได้ไปยุ่งท่าน	บ่มีผลาญแทงฆ่าฟัน
เงินทองของสารพัน	มิได้ทำเป็นสนลวง	น้ำใจเป็นเที่ยงธรรม	ในกุศลผลศีลทาน
๑ ถ้าผู้ใดจะใคร่พบ	พระศรีอาริย์เจ้าจอมจุมพล	๑ คราที่นั้นข้าจะไป	พระมัลลย์ผู้อาจารย์
อย่าทำจุลาจล	อย่าผลาญท่านให้เสียของ	ผู้คนเป็นสำราญ	จะได้ฟังธรรมเนืองนอง

๑ เมื่อใดแผ่นดินราบ
บ่มีเป็นเสี้ยนหนามแก่กัน
๑ เพื่อนฝูงอยู่ด้วยกัน
บ่หอนรู้เป็นอันตราย
๑ เมื่อใดคนทั้งหลาย
บ่มีพยาธิเบียดเบียนกัน
๑ ตาเห็นหูได้ยิน
บ่เป็นค้อมเคี้ยวตระส⁵⁵
๑ ผู้ใดจะใคร่เป็นชี
อย่าคิดร้ายมุ่งหมายกัน

คือดังปราบเหมือนหน้ากลอง
ทรัพย์ตกลงบ่หอนหาย
บ่หอนพลัดบ่หอนพราย
ยอมบริสุทธ์ทั่วสากล
บ่หอนเศร้าโศกสักคน
บ่เป็นขี้เรื้อนเกลื่อนกลากผี
บ่เป็นบ้าบ่อปริย
แลเพลียหงอยทั้งวงวง
ด้วยไมตรีเจ้าจอมธรรม
จึงจะพบพระศรีอาริย์

⁵³ พระมัลลย์ฉบับวัดดอนขนาทในตอนที่อยู่ในกรอบนี้ค่อนข้างจะสับสน ในการเรียงลำดับเรื่อง และการส่งสัมผัสนอกที่ไม่ตรง จึงได้ทำเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของพระมัลลย์ฉบับวัดราชบัลลังก์เทียบเคียงให้ดู.

⁵⁴ พระมัลลย์ฉบับวัดราชบัลลังก์นั้น มีการแปลที่ค่อนข้างจะอิงอยู่กับต้นฉบับตัวเขียนอยู่มาก ผู้แปลจึงขอเปลี่ยนคำให้เป็นคำแปลปัจจุบัน ส่วนคำแปลต้นฉบับนั้นอ่านเพิ่มเติมได้ที่ “พระมัลลย์: การศึกษาวิเคราะห์” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2524. หน้า 211-212.

⁵⁵ ยังไม่ทราบความหมาย.

ราบ

๑ เมื่อนั้นพระเถร	ผู้ชื่อว่ามาลัย	ถามเจ้าภพไตร
ไมตรีใจงาม	ดูกรบพิตร	เราจะขอถาม
ไมตรีใจงาม	บอกให้แจ้งใจ	
๓๓ พระราชสมภาร	ท่านสร้างชื่อใด	ฝูงคนทั้งแดนไตร
งามยิ่งหนักหนา	สิ่งใดใด	ย่อมงามโสกา
พระสร้างสมมา	แต่ก่อนฉันใด	
๓๓ ข้าแต่พระเถร	ผู้ชื่อมาลัย	พระเจ้าจงไป
ข้าจะแถลงเอง	ข้าจะบอกบุญ	แต่ก่อนบางเพลง
พระเถรจำเอง	บอกแก่ฝูงคน	
๓๓ เมื่อแรกก่อสร้าง	เป็นทานกุศล	จะใคร่โปรดคน
แลฝูงเทวา	ข้าจึงบำเพ็ญ	สร้างสมภาร
ข้าพระรจนา	บรรจงทุกวัน	
๓๓ สิบหกสงไชย	กำไรแสนกลปี	ประดิษฐ์ทุกวัน
บรรจงแต่งทาน	ชื่อวีริยาธิก	โพธิสมภาร
ความเพียรขึ้นบาน	อ้อมเนื้ออ้อมใจ	
๓๓ พระเนตรพระเศียร	เป็นที่รักใคร่	ข้าตัดหัวให้
มากมายหนักหนา	ทั้งเลือดทั้งหนอง	เนื้อบุญพรรณนา
เป็นที่เสนาหา	ข้าก็ให้เป็นทาน	
๓๓ เมื่อข้าจะตรัส	สรรเพชรดาญาณ	ฝูงคนทุกสถาน
งามถ้วนโสภี	ฝูงคนตาบอด	หูหนวกบดสี
ผู้มากด่าตี	บ่มีพบพระเลย	
๓๓ มิได้ว่ากล่าว	มุสาวาทา	ยาจกมาหา
บ่ทอนอำพราง	มากนักน้อยตามได้	ข้าก็ไม่พราง
มิได้ขัดขวาง	ให้ตามปรารถนา	
๓๓ เมื่อข้าจะตรัส	เป็นพระศาสดา	ฝูงคนบ่นหา
คนบ่าบมี	ศาสนาแห่งข้า	แต่ล้วนคนดี
คนเขลาเข้าชี้	ไม่มีเลียนา	
๓๓ พระสงฆ์มีศีล	ครองด้วยสิกขา	ข้าเห็นเดินมา
ข้าก็ไหวกราบกราน	เมื่อข้าได้ตรัส	เป็นศาสดาญาณ
คนอันพิการ	บ่ได้เกิดมา	
๓๓ ผู้ใช้เจ็บ	ข้าช่วยรักษา	ให้ข้าวแลยา
แก่คนทั้งหลาย	เมื่อข้าจะตรัส	เป็นพระฤาสาย
ฝูงคนทั้งหลาย	บ่มีโรคา	
๓๓ ข้าถวายเป็นน้ำ	กับทั้งยวดยาน	ให้เครื่องหอมหวาน
ดอกไม้ตระการ	เมื่อข้าจะตรัส	สรรเพชรดาญาณ
ฝูงคนพิการ	กำจัดไปไคล	

๓๓ ข้าให้ช้างม้า	ฤทธาเลิศไทร	เรือน้อยเรือใหญ่
ให้ความปราถนา	ข้าหญิงข้าชาย	ให้พันโทษา
ช่วยสัตว์นานา	ให้พันทุกขภัย	
๓๓ ข้าเลี้ยงพระสงฆ์	อิมเนื้ออิมใจ	หญิงชายใดใด
ให้อิมทั่วกัน	ครั้นข้าได้ตรัส	สรรเพชญธรรม
แม่น้ำทุกอัน	เต็มฝั่งทั้งหลาย	
๓๓ ข้าได้ให้ทาน	ภายในพระกาย	มากนักลือหลาย
พื้นที่พรรณนา	ทั้งท่านภายนอก	พื้นที่อุปมา
ทำเพียรอุทิศ	ยิ่งล้นพ้นไป	
๓๓ เวียนตายเกิด	แต่เที่ยวท่องไป	สวรรค์สุณาลัย
มนุษย์โลกา	เกิดเป็นเดรัจฉาน	ทุกขสัตว์นานา
นรกนานชา	อยู่ยิ่งแสนปี	
๓๓ แต่ทำเพียรมา	อุทิศให้ทั้งนี้	ด้วยความปราณี
แก้สัตว์ทั้งหลาย	จะพาสัตว์ไป	ให้พ้นอบาย
ทรมานพระกาย	สืบสงไขย	
๓๓ เมื่อข้าได้ตรัส	ฝูงสัตว์ชื่นใจ	สารพัดผ่องใส
บริบูรณ์ทุกอัน	ว่าอ่อนสอนได้	น้ำใจเป็นธรรม
คนเกิดครั้นนั้น	แต่ล้วนคนดี	

ฉันท

๑ เมื่อนั้นพระศรีอารียะ
กราบไหว้พระมัลลย์
๑ ขอพระเถระจำนงแน
ให้เขากินคิดคำนึงอยู่
๑ พระศรีอารียะตรัสเทศนา
ไหว้เจดีย์ทั่วบริเวณ
๑ จึงถวายรูปเทียนทอง
ไหว้แล้วก็อำลา
๑ เมื่อนั้นผู้นางฟ้า
ห้อมล้อมเห็นเรื่องรอง
๑ ฝ่ายขวามาขยด⁵⁶
สะพริบพร้อมล้อมทศพล
๑ บ้างถวายดอกไม้ครอง
ไหว้แล้วเสด็จลิลินา
๑ สมเด็จพระศรีอารียะ
ประดุจดั่งพระจันทร์เรืองรัศมี

มีโองการเพราะเหลือใจ
ทั้งสิบนิ้วประนมชู
ไปบอกแก่ชาวชมพู
ทำกุศลยอมแจ้งเจน
แล้วก็ลาพระมหาเถร
สามรอบแล้วก็วันทา
มนทาทรงไหว้บูชา
ยังดุสิตาวิมานทอง
เสด็จลิลิตตามทำนอง
ยอมบริวารหน่อทศพล
ตามกำหนดก้านัลล
ไหว้พระแล้วก็ลิลินา
รูปเทียนทองไหว้บูชา
ตามเสด็จพระไมตรี
เสด็จไปกลางนางทั้งผอง
เสด็จกลางดาวดาราการ

⁵⁶ ขยด - ตามต้นฉบับเขียน ขยด ซึ่งปกติจะอ่านว่า เขียด เพราะเขย ย เป็นสระเียได้ แต่ในที่นี้เพื่อให้สัมผัสกลอนถูกต้องจะอ่านว่า ขยด (เข-หยด) หมายถึง ถด, ถอย, กระเียบ, เลื่อนจากที่เดิม

๑ นางนางบำเรอคนตรี
 ห้อมล้อมไปหน้าก่อน
 ๑ พระศรีอารีย์ผู้หิมา
 แก่เทวาทู่มหาสุวรรณ
 ๑ เมื่อนั้นพระมัลลย์
 สรรเสริญหน่อศาสดา
 ๑ สรรเสริญถึงพระองค์
 พระสุระเสียงสำแดงนั้น
 ๑ สรรเสริญพระบารมี
 สรรเสริญด้วยศรัทธา
 ๑ สรรเสริญถึงชาวสุวรรณ
 อาเนิสส์ท่าแต่หลัง
 ๑ เมื่อนั้นพระมัลลย์
 อินทราเจ้าเมืองสุวรรณ
 ๑ เราขอลามหาราช
 จะไปด้วยนับไว้
 ๑ อินทราแลนางสุวรรณ
 พระเถรจากนานา
 ๑ ประนมกรไหว้วันทา
 กราบกรานอัญชลี
 ๑ ทักขิณเป็นสามวง
 บัดเดียวใจถึงโลกา
 ๑ พระเถรเสด็จเข้าไป
 พระเถรเสด็จสำราญ
 ๑ เมื่อนั้นท้าวอินทรา
 ไหว้พระแล้วก็ขวยโชติ
 ๑ นางฟ้ามาสลด
 ทรงแก้วเป็นสังวาลย์
 ๑ นางนางทรงอาภรณ์
 เทวานางทั้งนี้
 ๑ พระอินทร์แลนางสุวรรณ
 ดังดาวล้อมพระจันทร์
 ๑ บัดนั้นท้าวอินทรา
 มีข้าบัตเดียวใจ
 ๑ บัดนั้นฝูงเทวา
 ยอกรอัญชลี
 ๑ ทักขิณเป็นสามรอบ
 จึงเสด็จเคลื่อนไคลคลา

เสียงเรื่อรีร้องรำฟ้อน
 เสด็จยังดุสิตาพลับ
 เสด็จเทศนาปัจทุกวัน
 อันอยู่เฝ้าท่านนั้นนา
 เจริญไปด้วยอินทรา
 ว่าเจ้าฟ้าผู้ทรงธรรม
 งามยิ่งยกว่าชาวสุวรรณ
 ก็ไพบระทั่วเมืองฟ้า
 พระชินสีห์ท่านสร้างมา
 พระสร้างมาแต่ปางหลัง
 งามเฉิดฉันย่อมสะพรั่ง
 เขาจึงได้สวดยสุวรรณ
 ก็ลาไปในขณะนั้น
 กัมกราบไหว้พระมัลลย์
 จะคลาคลาดจากแดนไตร
 บอกแก่เผ่ามนุษย์โลกา
 ยกมือขึ้นงามโสกา
 เสด็จลั่นลาถึงเจดีย์
 พระเถรลั่นลามมีศรี
 ประนมกรทักขิณมา
 พระเสด็จลงจากตึงสา
 ลัดนิ้วมือเดียวก็ปุนปาน
 ในลังกาเป็นสถาน
 ในรามท่านนั้นโสด
 มีนางฟ้าได้แสนโกฏี
 ด้วยนางฟ้าเป็นบริวาร
 ทรงอาภรณ์งามตระการ
 ย่อมบริวารท้าวโกสิย
 ย่อมล้วนทองเรืองรัศมี
 แห่ห้อมล้อมท้าวอินทรา
 เสด็จด้วยพลันกลางนางฟ้า
 อันปรากฏงามไสว
 เสด็จเคลื่อนคลาคลาไป
 ถึงวิมานรุ่งเรืองศรี
 ไหว้วันทาพระเจดีย์
 ด้วยยินดีเปรมปรีดา
 ตามระบอบแล้วลั่นลา
 ถึงสถานวิมานพลัน

๑ ลางเทพเสด็จไป
ลางเทพเสด็จลี้กกัน
๑ ลางเทพเสด็จไปแล้ว
นางสวรรค์งามโสภา
๑ ครั้นถึงเทพสถิต
เสวยทิพย์สุขสำราญ

ลางเทพไซ้ผึ่งผายผัน
สู่สวรรค์วิมานฟ้า
ดูพรายแพรวในเวหา
ล้อมทวไปวิมาน
บันเทิงจิตด้วยบริวาร
ในวิมานเมืองสวรรค์

รบท

๑ เมื่อนั้นพระเถร
บ้านขนคาม
จึงบอกข่าวสาร
๑ ท่านสั่งดังนี้
ชวนชวยสร้างผล
จะพบจอมพล
๑ ดูกรสาร
พระศรีอาริย์ไมตรี
จุฬามณี
๑ วันนั้นพบพระ
เป็นวันอภิมุข
เร่งสร้างบารมี
๑ เร่งให้ทำศีล
พระศรีอาริย์ไมตรี
เป็นพระชินสีห์
๑ ในเมื่อศาสนา
รูปงามเหมือนกัน
เดินไปพบกัน
๑ เมื่อได้ขึ้นไป
ลูกเมียของตน
 देखकुศล

ผู้ชื่อว่ามาลัย
ครั้นเฝ้าจึงเสด็จ
พระศรีอาริย์จะมา
แก่เราแลนา
หญิงชายผู้ใด
ไมตรีเมื่อจะมา
สับบุรุษถ้วนหน้า
เราได้ขึ้นไป
ในไตรตรึงษา
ศรีอาริย์ท่านมา
สั่งมาให้เรา
จึงจะพบศาสนา
แลภวานา
เมื่อท่านจะมา
โปรดสัตว์ทั้งหลาย
แห่งพระฤาษาย
เมื่อใดพี่น้อง
มิรู้จักเลยนา
สู่ในเคหา
เพราะว่ามนุษย์
พระศรีอาริย์เมตไตร

อยู่อาศัยใน
เทียวกิจาจารย์
ให้เฝ้าโลกา
น้ำใจกุศล
มาพึ่งเทศนา
ไหว้พระเจดีย์
ตรัสเทศนา
บอกเฝ้าโลกีย์
จึงจะพบศาสนา
ตรัสในโลกนี้
ฝูงคนทั้งหลาย
พ่อแม่เผ่าพันธุ์
จึงละจักลา
งามทั่วสากล

ฉันท

๑ พระมาลัยตรัสเทศนา
เราไปเมื่อวันนั้น
๑ เราไปไหว้พระจุฬา
ได้สนทนาแลพาที่
๑ แห่งเทพเสด็จมา
บริวารล้วนสาวสวรรค์
๑ มีบริวารร้อยหนึ่งเล่า
บริวารพันหนึ่งมา
๑ ลงเทพนางสวรรค์
เราคิดว่าพระศรีอารีย์
๑ พระอินทร์บอกยุบล
สักระยะมิทันใจ
๑ ได้สนทนาเจรจากัน

ด้วยปัญญาพระอรหันต์
พอเป็นวันอัฐมี
พบเทวาท้าวโกสีย์
เธอแจ้งคืบอกทุกอัน
ไหว้วันทาเจดีย์นั้น
ก็แห่ห้อมล้อมกันมา
ด้วยปันข้าวให้ทานกา
ได้ให้ข้าววนาโยโคบาล
แปดหมื่นพันแสนโกฏิล้าน
ท่านเสด็จมางามเหลือใจ
แห่งกุศลเทพสืบไป
พระเมตไตรเสด็จมาพลัน
ท่านจึงสั่งแก่เรามา

๑ คราที่นั้นบุรุษหญิงชาย
ยินดีมีศรัทธา

๑ ครั้นสิ้นบุญได้ไป
วิมานเต็มแน่นไป

๑ บุรุษชายถวายเป็นอุบล
สิ้นชีพสังขาร

๑ วิมานแล้วด้วยอุบล
กลืนกระหลบ⁵⁷ ทั่วเมืองสวรรค์

๑ พระมาลัยเทวเถร
ถึงกำหนดท่านสั่งมา

๑ ดับชาติขราดับสังขาร
กล่าวแล้วคือพระนิพพาน

ฟังภิปรายพระเทศนา
ชวนกันมาทำบุญสืบไป
เกิดในเมืองฟ้าสุลาโดย
ทุกซอกซันฉกามา
แก่พระเถรด้วยศรัทธา
เกิดเมืองฟ้าดาวดิงส์สวรรค์
อันหอมฟุ้งขจรนั้น
ได้นามนั้นชื่ออุบลเทวา
เที่ยวโปรดสัตว์ทั่วโลก
ปลายภักกราเข้าสู่นิพพาน
ข้ามสงสารเสวยเมืองแก้ว
ล้วนช้านานแล้วกลับไป

ฉบับหมดแล้ว ไม่มีอีกละ จะขึ้นเขียนไป จะไม่งามนะ สมุดขลอะขละ เกะกะยุ่งไก้
สมุดถึกนี้ มีไว้ทำไม ก็ฉันขอใส่ ให้เต็มศรัทธา สิ้นพุงแล้วพอ เจกว่าไม่ห่อไม่กิน
ไม่ใช่ จะขึ้นเขียนไป ทำไมเล่าหนา ยุติกาแต่เท่านี้ เอว ด้วยประการฉะนี้

⁵⁷ กระหลบ – ตรลบ

อ้างอิง

- กรมศิลปากร. **วรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, 2539.
- ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. “พระมัลลย์: การศึกษาวิเคราะห์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524.
- เด่นดาว ศิลปานนท์. **แกะรอยพระมัลลย์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิวเซียมเพรส. 2553.
- นัฐพร ปะทะวัง. “พระมัลลย์กลอนสวด ฉบับวัดกาญจนบุรีเก่า จังหวัดกาญจนบุรี.” ใน **สยามปรกรณ์ปริวรรต เล่ม 1**. ศูนย์สยามทรรศนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554.
- บุญมี เมธางกูร และสมพร ศรีวรชาติย์. **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมตถสังคหะ ปริเฉทที่ 8 ปัจจัยสังคหวิภาค**. กรุงเทพฯ : สำนักงานอธิธรรมมูลนิธิ โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์. 2529.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, 2546.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิกลอนฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2544.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร และคณะ. **พจนานุกรมคำเก่าในภาษาไทย ฉบับทะเลย์ศักดิ์**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2555.
- สุภาพร มากแจ้ง. **พระมัลลย์กลอนสวด(สำนวนวัดศีระกระเบื้อง) : การตรวจสอบชำระและการศึกษาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม วิทยาลัยครูธนบุรี, 2524.